

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**«ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ»**

ΛΑΣΚΑΡΗ ΝΕΣΤΩΡ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

**ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΚΟΠΑΝΕΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ**

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 4

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**«ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ»**

ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΡΟΣ (Α.Μ. 14143)

eyaglask@logistiki.teimes.gr

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΚΟΠΑΝΕΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 4

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας - εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα - αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις της φοιτήτριας που την επιμελήθηκε και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού ή του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής ή του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα «Καταπολέμηση της ανεργίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση», πραγματοποιήθηκε, στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας.

Στο σημείο αυτό αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ειλικρινείς και θερμές ευχαριστίες μου σε όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Πρώτα στον επιβλέποντα καθηγητή μου Καπογιάννη Δημήτριο που ανέλαβε το θέμα της εργασίας μου ύστερα από τη λυπηρή απώλεια του Κρεμμύδα Νικόλαου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την μητέρα και καθηγητή μου Αρετή και τις φίλες μου Μαρία και Ευαγγελία για την πολύτιμη βοήθεια τους σχετικά με το υλικό αλλά και με την διευθέτηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, τους φίλους μου, τους συναδέλφους μου. Σε αυτούς, που με την καθημερινή τους συμπαράσταση, την υπομονή τους και την θετική τους σκέψη, ιδιαίτερα τις εποχές των μεγάλων διλημμάτων, συνέβαλαν στην εκπλήρωση του στόχου μου, αφιερώνεται η εργασία αυτή.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και κατ' επέκταση η ευρωπαϊκή κοινωνία προοδεύει, δημιουργεί, μεταλλάσσεται, επηρεασμένη από παράγοντες όπως η τεχνολογική πρόοδος, η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών και η γήρανση του πληθυσμού.

Επομένως και η ευρωπαϊκή πολιτική για την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις και την ισότητα των ευκαιριών, πρέπει να συμβάλλει στην αναβάθμιση των συνθηκών ζωής των πολιτών, με προοπτική την αειφόρο ανάπτυξη, δηλαδή την βιώσιμη / οικονομική ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Γνώμονας της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει ανάπτυξη των παραγωγικών δομών της οικονομίας παράλληλα με τη δημιουργία υποδομών για μία ευαίσθητη στάση απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και στα οικολογικά προβλήματα (όπως ορίζουν παραδοσιακές επιστήμες σαν τη γεωγραφία). Όλα τα παραπάνω επιφέρουν/έχουν ως αποτέλεσμα, ακόμη μεγαλύτερη κοινωνική/ευρωπαϊκή συνοχή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει ρόλο πρωτοπόρου στον κοινωνικό τομέα.

Από τις αρχικές διακηρύξεις αλλά και νομοθετήματα είναι η θέσπιση νομικού πλαισίου για την προστασία των Ευρωπαίων πολιτών. Ενθαρρύνει τη συνεργασία των κρατών μελών, το συντονισμό και τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών, τη συμμετοχή των τοπικών αρχών, των συνδικάτων, των οργανώσεων εργοδοτών και όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Στόχοι αυτής της πολιτικής είναι, κατά κύριο λόγο, η αύξηση της απασχόλησης, η ποιότητα των θέσεων απασχόλησης και των συνθηκών εργασίας, η κινητικότητα των εργαζομένων, η διαρκής ενημέρωση των εργαζομένων και ο διάλογος μαζί τους, η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, η προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ.....	iii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iv
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	v
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	vi
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	ix
ΠΙΝΑΚΕΣ	ix
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	ix
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	x
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	xii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	1
1. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ	1
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.2. ΟΡΙΣΜΟΙ, ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ	1
1.2.1. Κλασική θεωρία της ανεργίας	2
1.2.2. Κυκλική ανεργία.....	3
1.2.3. Μαρξιστική θεωρία της ανεργίας.....	4
1.2.4. Θεωρία της πλήρους απασχόλησης.....	5
1.2.5. Εκδοχές της ανεργίας	6
1.3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	7
1.3.1. Ατομικά προβλήματα	7
1.3.2. Κοινωνικά προβλήματα.....	7
1.3.3. Οφέλη	8
1.3.4. Μείωση των ωρών εργασίας	9
1.4. ΚΥΡΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ	10
1.4.1. Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία σε ευρωπαϊκό και σε επίπεδο κρατών μελών	10
1.4.2. Εξέλιξη της ανεργίας.....	10
1.4.3. Η επίδραση της ανεργίας σε άνδρες και γυναίκες.....	11
1.5. ΕΙΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	14
2. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	14

2.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	14
2.2.	ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.....	15
2.2.1.	Πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.....	15
2.2.2.	Ανάπτυξη των δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στην αγορά εργασίας.....	15
2.2.3.	Υποστήριξη μιας πρώτης εργασιακής εμπειρίας και ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης.....	16
2.2.4.	Εύρεση μιας πρώτης θέσης εργασίας.....	16
2.3.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	16
2.4.	ΣΧΕΣΗ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	18
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	26
3.	ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	26
3.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	26
3.2.	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ..	27
3.3.	ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	28
3.4.	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ.....	30
3.5.	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	32
3.6.	ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	33
3.7.	ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ.....	35
3.7.1.	Η βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας.....	36
3.7.2.	Αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων.....	36
3.7.3.	Βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και οι συνθήκες εργασίας.....	37
3.7.4.	Δημιουργία θέσεων εργασίας.....	38
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	39
4.	Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ.....	39
4.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	39
4.2.	ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ.....	39
4.2.1.	Η ΕΣΣΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης.....	39
4.2.2.	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση των Νέων.....	40
4.2.3.	Η αντιμετώπιση της ανεργίας.....	42
4.2.4.	Ανεργία και Ευρωκοινοβούλιο.....	43
4.2.5.	Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.....	44

4.2.6.	«Ανακύκλωση» των ανέργων.....	46
4.2.7.	Δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη.....	47
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		52

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Ποσοστά αποφοίτων ανά μορφωτικό επίπεδο.....	20
Πίνακας 2: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης.....	21
Πίνακας 3: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.....	22
Πίνακας 4: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.....	24

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: Ποσοστά αποφοίτων ανά μορφωτικό επίπεδο.....	20
Διάγραμμα 2: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης.....	22
Διάγραμμα 3: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης.....	23
Διάγραμμα 4: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.....	25
Διάγραμμα 5: Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.....	45

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσης πτυχιακής εργασίας πραγματεύεται τα εργαλεία και τους τρόπους που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση για την καταπολέμηση της ανεργίας στα κράτη-μέλη της.

Αρχικά στην εισαγωγή παρατίθενται εισαγωγικοί ορισμοί καθώς και ο σκοπός, η δομή, η υπόθεση και η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθούν στην συγγραφή της παρούσης πτυχιακής εργασίας.

Στο 1^ο κεφάλαιο «η ανεργία», υπάρχει εκτενής αναφορά σε εισαγωγικές έννοιες και ορισμούς της, στους διάφορους τύπους και θεωρίες (κλασική θεωρία - κυκλική - μαρξιστική θεωρία της ανεργίας, θεωρία της πλήρους απασχόλησης και η διαρθρωτική ανεργία), στις επιπτώσεις της ανεργίας (ατομικά - κοινωνικά - πολιτικά προβλήματα, οφέλη, μείωση των ωρών εργασίας) και τέλος στα κύρια στατιστικά ευρήματα (πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία σε ευρωπαϊκό και σε επίπεδο κρατών μελών, εξέλιξη της ανεργίας, η επίδραση της ανεργίας σε άνδρες και γυναίκες).

Στο 2^ο κεφάλαιο το ενδιαφέρον στρέφεται πιο συγκεκριμένα στην προσπάθεια απασχόλησης των νέων στην Ε.Ε. και στις προοπτικές που δημιουργούνται. Σ' αυτή την προσπάθεια εντάσσονται οι στόχοι για την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων (πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ανάπτυξη των δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στην αγορά εργασίας, υποστήριξη μιας πρώτης εργασιακής εμπειρίας και ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης, εύρεση μιας πρώτης θέσης εργασίας), στην σχέση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και τέλος σχέση μόρφωσης και ανεργίας.

Στο 3^ο κεφάλαιο εξετάζονται οι «Εθνικές προτεραιότητες και ευρωπαϊκές προκλήσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας». Θα καταγραφούν εισαγωγικές έννοιες και οι στρατηγικές αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, οι δομές και υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, οι κατηγορίες εργαζομένων, η σύλληψη και της υλοποίησης των διάφορων προγραμμάτων, οι διάφορες δομές καταπολέμησης της ανεργίας και τέλος η ατζέντα για την απασχόληση και τις δεξιότητες των εργαζομένων (η βελτίωση της λειτουργίας

των αγορών εργασίας, αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και οι συνθήκες εργασίας, δημιουργία θέσεων εργασίας).

Το 4^ο κεφάλαιο πραγματεύεται την παρουσίαση των μέτρων αντιμετώπισης της ανεργίας από τον τύπο. Παρουσιάζεται η το φαινόμενο της ανεργίας από την σκοπιά του τύπου (Η ΕΣΕΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση των Νέων, Η αντιμετώπιση της ανεργίας, Ανεργία και Ευρωκοινοβούλιο, Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε., «Ανακύκλωση» των ανέργων, Δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη).

Στο τελευταίο κεφάλαιο προκύπτουν προβληματισμοί και εξάγονται συμπεράσματα για τον τρόπο καταπολέμησης της ανεργίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης της εκάστοτε κρατικής αρχής και ιδιαίτερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσκοπεί στην ενίσχυση της απασχόλησης, στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, σε μια κατάλληλη κοινωνική προστασία, στο διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους, στην ανάπτυξη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού για τη διασφάλιση υψηλής και διαρκούς απασχόλησης καθώς και στην καταπολέμηση του αποκλεισμού. Η κοινωνική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσεται στο πλαίσιο της εκ νέου εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Έρχεται δε να καλύψει τους ευρωπαϊκούς στόχους της αλληλεγγύης και της ευημερίας μέσω δύο βασικών προτεραιοτήτων: αφενός της απασχόλησης και αφετέρου της καταπολέμησης της φτώχειας και την προώθηση των ίσων ευκαιριών.

Οι προτεραιότητες που κατευθύνουν την ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική αφορούν, την οικονομική σταθερότητα και την απασχόληση. Προκειμένου να ανταποκρίνεται καλύτερα στις κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, το πεδίο εφαρμογής που επεκτείνεται σε νέους τομείς πολιτικής δράσης διαρθρώνεται γύρω από τρεις στόχους:

1. Δημιουργία νέων ευκαιριών στην αγορά εργασίας.
2. Διευκόλυνση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κοινωνική προστασία, την υγειονομική περίθαλψη και στις υπηρεσίες ποιότητας για όλους.
3. Ανάπτυξη της αλληλεγγύης στην ευρωπαϊκή κοινωνία, έτσι ώστε να ενισχυθεί η κοινωνική ένταξη και η ισότητα των ευκαιριών για όλους.

Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν, σε κοινοτικό επίπεδο, μέσω της εφαρμογής της νομοθεσίας, της κατάλληλης χρηματοδότησης και της συνεργασίας των κρατών μελών.

Σκοπός της παρούσης πτυχιακής εργασίας είναι η παρουσίαση της κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποσκοπεί στην ενίσχυση της απασχόλησης, στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, για μια κατάλληλη κοινωνική προστασία, με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και κατ' επέκταση της φτώχειας.

Υπόθεση της παρούσης πτυχιακής εργασίας έγκειται στην προσπάθεια εύρεσης των τρόπων, εργαλείων, νομοθετημάτων και δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την δημιουργία κοινωνικής πολιτικής που αποσκοπεί στην ενίσχυση της απασχόλησης, στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, για μια κατάλληλη κοινωνική προστασία, με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και κατ' επέκταση της φτώχειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ

1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανεργία ως φαινόμενο¹ συμβαίνει όταν οι άνθρωποι δεν δουλεύουν και αναζητούν ενεργά εργασία (δεν είναι άεργοι²), όπως ορίζεται από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας³. Δηλαδή «άνεργοι»⁴ είναι εκείνοι που σήμερα δεν εργάζονται, αλλά είναι πρόθυμοι και ικανοί να εργαστούν για αμοιβή, που διατίθενται σήμερα στην εργασία, και έχουν ενεργή αναζήτηση εργασίας. Το ποσοστό ανεργίας είναι μέτρο επικράτησης της ανεργίας και υπολογίζεται ως ποσοστό, διαιρώντας τον αριθμό των ανέργων από τα άτομα του παρόντος εργατικού δυναμικού⁵. Κατά τη διάρκεια περιόδων ύφεσης, η οικονομία βιώνει συνήθως ένα σχετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας. Σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, περισσότερα από 197 εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως είναι άνεργοι ή 6% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού ήταν χωρίς δουλειά το 2012⁶.

1.2. ΟΡΙΣΜΟΙ, ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ

Οι οικονομολόγοι⁷ διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων τύπων και θεωριών της ανεργίας επικάλυψη, συμπεριλαμβανομένων της κυκλικής ή κεϋνσιανής ανεργία, της ανεργίας τριβής, της διαρθρωτικής ανεργίας και της κλασικής θεωρίας της ανεργίας.

---

¹Σκουτέλης Γ., Ανεργία Αίτια και Λύσεις, σελ. 17-21.

²Η λέξη άεργος σημαίνει εκείνον που γενικά δεν έχει εργασία ή ασχολία ενώ η λέξη άνεργος προσδιορίζει εκείνον που αναζητεί εργασία αλλά δεν βρίσκει

³Η Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, (ΔΟΕ), (International Labour Organization), γνωστή και με το διεθνές αρκτικόλεξο ILO, είναι ένας αυτόνομος διεθνής διακρατικός οργανισμός που συνδέεται με τον ΟΗΕ, του οποίου και αποτελεί εξειδικευμένη οργάνωση.

⁴<http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>

⁵Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από όσους έχουν εργασία (απασχολούμενοι) και εκείνους που δεν απασχολούνται (άνεργοι) αλλά έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν και είναι διαθέσιμοι να εργασθούν.

⁶http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101

⁷Πελαγίδης Θ. - Μητσόπουλος Μ., Ανάλυση της Ελληνικής Οικονομίας. Η Προσοδοθηρία και οι Μεταρρυθμίσεις, σελ. 215-219.

Ορισμένοι πρόσθετοι τύποι της ανεργίας, που κατά καιρούς αναφέρονται είναι η εποχιακή ανεργία, και η κρυφή ανεργία.

Αν και έχουν υπάρξει διάφοροι ορισμοί για την «εθελοντική» και «ακούσια ανεργία»⁸ στην οικονομική βιβλιογραφία, συχνά εφαρμόζεται μια απλή διάκριση. Η εθελοντική ανεργία αποδίδεται στις αποφάσεις του ατόμου, ενώ η ακούσια ανεργία, δημιουργείται λόγω του κοινωνικό-οικονομικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της δομής της αγοράς, των κυβερνητικών παρεμβάσεων, και του επίπεδου της συνολικής ζήτησης, στην οποία τα άτομα λειτουργούν. Με αυτούς τους όρους, πολύ ή περισσότερο η ανεργία τριβής⁹ είναι προαιρετική, δεδομένου ότι αντανακλά την ατομική συμπεριφορά αναζήτησης. Η εθελοντική ανεργία περιλαμβάνει εργαζομένους που απορρίπτουν χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας, ενώ η ακούσια ανεργία περιλαμβάνει εργαζόμενους που απολύονται λόγω της οικονομικής κρίσης, της βιομηχανικής παρακμής, της πτώχευσης εταιρειών, ή της οργανωτικής αναδιάρθρωσης.

Από την άλλη πλευρά, η κυκλική ανεργία, η διαρθρωτική ανεργία, και η κλασική ανεργία είναι στη φύση τους σε μεγάλο βαθμό, ακούσιες. Ωστόσο, η ύπαρξη της διαρθρωτικής ανεργίας μπορεί να αντανακλά τις επιλογές των ανέργων κατά το παρελθόν, ενώ η κλασική (φυσική) ανεργία μπορεί να προκύψει από νομοθετικές και οικονομικές επιλογές που γίνονται από τα εργατικά συνδικάτα και τις πολιτικές των εκάστοτε κυβερνήσεων. Έτσι, στην πράξη, η διάκριση μεταξύ της εκούσιας και ακούσιας ανεργίας είναι δύσκολο να εξαχθεί.

1.2.1. Κλασική θεωρία της ανεργίας

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει κατά καιρούς ότι η ανεργία αυξάνει όσο μεγαλώνει η κρατική παρέμβαση στην οικονομία, για να προσπαθήσει να βελτιώσει τις συνθήκες των ατόμων χωρίς απασχόληση (άνεργους). Για παράδειγμα, η αύξηση του ελάχιστου-κατώτατου μισθού αυξάνει το κόστος των εργατών με λίγες δεξιότητες πάνω από την ισορροπία της αγοράς, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι που επιθυμούν να εργαστούν, να μην μπορούν, διότι οι επιβαλλόμενοι μισθοί είναι

---

⁸Ακούσια ανεργία εμφανίζεται όταν ένα άτομο είναι πρόθυμη να συνεργαστεί με την επικρατούσα μισθών αλλά είναι άνεργοι. Ακούσια ανεργία διακρίνεται από εκούσιας ανεργίας, όπου οι εργαζόμενοι επιλέγουν να μην εργάζονται, επειδή τους μισθούς κράτησης είναι υψηλότερη από την επικρατούσα μισθών.

⁹Ανεργία τριβής είναι το χρονικό διάστημα μεταξύ των θέσεων εργασίας, όταν ο εργαζόμενος ψάχνει για, ή τη μετάβαση από μια θέση εργασίας σε άλλη. Είναι μερικές φορές ονομάζεται η ανεργία αναζήτησης και μπορεί να είναι εθελοντική βάση τις συνθήκες των ανέργων ατόμου.

μεγαλύτεροι από την αξία τους ως εργαζόμενοι, και είναι προτιμότερο για την δημοσιονομική πολιτική να μείνουν άνεργοι.

Όταν για διάφορους λόγους, με νόμους περιορίζονται οι απολύσεις, τότε οι επιχειρήσεις έχουν λιγότερες πιθανότητες να προσλάβουν ανέργους, η πρόσληψη γίνεται πιο επικίνδυνη, με αποτέλεσμα πολλοί νέοι να είναι άνεργοι και δεν μπορούν να βρουν δουλειά (αυτό συνέβαινε μέχρι πρότινος στην Ελλάδα).

Η κλασική ή πραγματικού μισθού θεωρία της ανεργίας, εμφανίζεται όταν οι πραγματικοί μισθοί για μια δουλειά είναι πάνω από το επίπεδο της αγοράς, με αποτέλεσμα ο αριθμός των θέσεων εργασίας που αναζητούνται να ξεπερνά τον αριθμό των κενών θέσεων.

Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό είναι πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθεί χωρίς προβλήματα, γιατί η άγνοια πολλών εξωτερικών παραγόντων και η υπερβολική απλοποίηση της σχέσης μεταξύ μισθών και ανεργίας, μπορούν να επηρεάσουν την ανεργία με αρνητικά ποσοστά. Ορισμένοι οικονομολόγοι, όπως ο Murray Rothbard¹⁰, δείχνουν ότι ακόμη και τα κοινωνικά ταμπού μπορεί να αποτρέψουν την κατακόρυφη πτώση των μισθών στην αγορά εργασίας.

Οι οικονομολόγοι Richard Vedder¹¹ και Lowell Gallaway¹² υποστηρίζουν ότι η εμπειρική καταγραφή των μισθών, της παραγωγικότητας και της ανεργίας επικυρώνουν την κλασική θεωρία της ανεργίας. Τα στοιχεία τους δείχνουν μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της αναπροσαρμοσμένης τιμής των πραγματικών μισθών και της ανεργίας. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι τα στοιχεία τους δεν λαμβάνουν υπόψη εξωγενή γεγονότα¹³.

1.2.2. Κυκλική ανεργία

Η κυκλική, η ελλιπής, ή η κεύθσιανή ανεργία, συμβαίνει όταν δεν υπάρχει μεγάλη συνολική ζήτηση στην οικονομία έτσι ώστε να παρέχονται θέσεις εργασίας για

---

¹⁰Αμερικανός οικονομολόγος της Αυστριακής Σχολής, καθώς και ιστορικός, φιλόσοφος και πολιτικός θεωρητικός. Τα γραπτά του η προσωπική επιρροή συνέβαλε στη δημιουργία του σύγχρονου φιλελευθερισμού και ήταν το κεντρικό πρόσωπο σε αυτόν.

¹¹Richard Vedder είναι Αμερικανός οικονομολόγος, ιστορικός, συγγραφέας, αρθρογράφος και σήμερα διακεκριμένος Καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο του Οχάιο.

¹²Lowell E. Gallaway είναι διακεκριμένος καθηγητής των Οικονομικών και Αναπληρωτής στο Ινστιτούτο Σύγχρονης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Οχάιο.

¹³Σε ένα οικονομικό μοντέλο, μια εξωγενής αλλαγή είναι αυτή που προέρχεται έξω από το μοντέλο και είναι ανεξήγητη από το μοντέλο που μελετάται.

τον καθένα που θέλει να εργαστεί. Η ζήτηση για τα περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες μειώνεται, άρα υπάρχει και μικρότερη παραγωγή με συνέπεια λιγότερους εργαζομένους. Οι μισθοί είναι σταθεροί και αμετάβλητοι και δεν emπίπτουν στην κάλυψη του επιπέδου ισορροπίας, με επακόλουθα αποτελέσματα την μαζική ανεργία. Το όνομά της προέρχεται από τις συχνές αλλαγές στον κύκλο, παρόλο που η ανεργία μπορεί επίσης να είναι ανθεκτική, όπως συνέβη κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης¹⁴ της δεκαετίας του 1930 στις ΗΠΑ.

1.2.3. Μαρξιστική θεωρία της ανεργίας

Οι Μαρξιστές συμμαρίζονται επίσης την κενσϊανή άποψη της σχέσης μεταξύ οικονομικής ζήτησης και απασχόλησης, αλλά με την προειδοποίηση ότι είναι η τάση του συστήματος της αγοράς να μειώνει τους μισθούς και να μειώνει τη συμμετοχή της εργασίας σε επίπεδο επιχείρησης, και έτσι προκαλείται η απαιτούμενη μείωση της συνολικής ζήτησης στο σύνολο της οικονομίας, προκαλώντας κρίσεις της ανεργίας σε περιόδους χαμηλής οικονομικής δραστηριότητας πριν από την συσσώρευση κεφαλαίων (επενδύσεις), με αποτέλεσμα η φάση της οικονομικής ανάπτυξης να μπορεί να συνεχιστεί.

Σύμφωνα με τον Καρλ Μαρξ¹⁵, η ανεργία είναι σύμφυτη στο ασταθές καπιταλιστικό σύστημα και περιοδικές κρίσεις μαζικής ανεργίας πρέπει να αναμένονται με μαθηματική ακρίβεια. Η λειτουργία του προλεταριάτου¹⁶ μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα είναι να παρέχει έναν «εφεδρικό στρατό εργασίας»¹⁷ που δημιουργεί καθοδική πίεση στους μισθούς. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διαίρεση του προλεταριάτου σε υπερεργασία (εργαζομένων) και υποαπασχόληση (άνεργοι). Αυτός ο εφεδρικός στρατός εργασίας βρίσκεται σε συνεχή μάχη μεταξύ τους, για τις λιγοστές θέσεις εργασίας με ολοένα χαμηλότερες αμοιβές.

---

¹⁴Η Μεγάλη Ύφεση ήταν μια σοβαρή παγκόσμια οικονομική ύφεση στη δεκαετία πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η χρονική στιγμή της Μεγάλης Ύφεσης ποικίλλει μεταξύ των εθνών, αλλά στις περισσότερες χώρες, άρχισε το 1930 και διήρκεσε μέχρι τα τέλη του 1938 ή στη μέση της δεκαετίας του 1940. Ήταν η μεγαλύτερη, πιο διαδεδομένη και πιο βαθιά ύφεση του 20^{ου} αιώνα.

¹⁵Γερμανός φιλόσοφος, οικονομολόγος, κοινωνιολόγος, ιστορικός, δημοσιογράφος, του επαναστατικού σοσιαλισμού. Έργο του Μαρξ στα οικονομικά έθεσαν τις βάσεις για την τρέχουσα αντίληψη της εργασίας και της σχέσης της με το κεφάλαιο, και έχει επηρεάσει μεγάλο μέρος της μετέπειτα οικονομικής σκέψης.

¹⁶Το προλετάριο, ή προλεταριάτο, (από το Λατινικό «proletarius») είναι πολιτικός και κοινωνικός όρος που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει την κοινωνική, και οικονομική τάξη που αποτελείται από μισθωτούς εργάτες, το εισόδημα των οποίων προέρχεται αποκλειστικά από την πώληση της εργατικής τους δύναμης.

¹⁷Εφεδρικός στρατός εργασίας είναι μια έννοια στην Karl Marx's κριτική της πολιτικής οικονομίας. Αναφέρεται στους άνεργους και υποαπασχολούμενους στην καπιταλιστική κοινωνία.

1.2.4. Θεωρία της πλήρους απασχόλησης

Με βάση τη θεωρία της ζήτησης, είναι δυνατή η κατάργηση της θεωρητικής κυκλικής ανεργίας με την αύξηση της συνολικής ζήτησης για τα προϊόντα και τους εργαζόμενους. Ωστόσο, τελικά η οικονομία χτυπά ένα «πληθωριστικό φράγμα» που επιβάλλεται από τα τέσσερα άλλα είδη της ανεργίας, στο βαθμό που υπάρχουν. Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι η χαμηλή ανεργία πλήττει τον πληθωρισμό σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά όχι μακροπρόθεσμα. Σε μακροπρόθεσμη βάση, η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος¹⁸, δηλαδή ο εφοδιασμός με χρήματα μηδενικής ωριμότητας (που αντιπροσωπεύονται με μετρητά και ισοδύναμες καταθέσεις όψεως¹⁹), είναι πολύ πιο έξυπνο μέτρο από τον πληθωρισμό χαμηλής ανεργίας.

Ορισμένοι θεωρητικοί οικονομολόγοι της ζήτησης βλέπουν το φράγμα του πληθωρισμού, όπως αντιστοιχεί στο φυσικό ποσοστό ανεργίας²⁰. Το «φυσικό» ποσοστό ανεργίας ορίζεται ως το ποσοστό της ανεργίας, το οποίο υφίσταται όταν η αγορά εργασίας είναι σε ισορροπία και δεν υπάρχει πίεση ούτε για αύξηση, ούτε για αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ένας εναλλακτικός τεχνικός όρος για αυτό το ποσοστό είναι το NAIRU²¹ ή ο μη επιταχυνόμενος ρυθμός πληθωρισμού της ανεργίας. Δεν έχει σημασία το όνομά του, αλλά η θεωρία της ζήτησης υποστηρίζει ότι αν το ποσοστό ανεργίας έχει «πολύ χαμηλό» ποσοστό, ο πληθωρισμός θα επιταχυνθεί προς τα επάνω στον βωμό του ελέγχου των μισθών και των τιμών (εισοδηματική πολιτική).

---

¹⁸Ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος, είναι η μέση συχνότητα με την οποία μονάδα χρημάτων δαπανώνται για νέα αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται εγχώριος σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

¹⁹Καταθέσεις όψεως, ή λογιστικό χρήμα. Τα κεφάλαια που διατηρούνται σε λογαριασμούς καταθέσεων ζήτησης σε εμπορικές τράπεζες. Αυτά τα υπόλοιπα λογαριασμών συνήθως θεωρούνται χρήματα και αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος με τη στενή έννοια της προσφοράς χρήματος μιας χώρας.

²⁰Το φυσικό ποσοστό ανεργίας (μερικές φορές ονομάζεται το ποσοστό διαρθρωτικής ανεργίας) είναι μια έννοια της οικονομικής δραστηριότητας και αναπτύχθηκε κυρίως από τον Milton Friedman και τον Edmund Phelps στη δεκαετία του 1960.

²¹Στην μονεταριστική οικονομία, ιδιαίτερο έργο του Milton Friedman είναι το αρκτικόλεξο NAIRU (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment) για τον μη επιταχυνόμενο πληθωρισμό σε ποσοστό της ανεργίας, και αναφέρεται σε ένα επίπεδο της ανεργίας κάτω από το οποίο ο πληθωρισμός αυξάνεται. Είναι ευρέως χρησιμοποιούμενη κυρίαρχη οικονομική θεωρία.

1.2.5. Εκδοχές της ανεργίας

1.2.5.1. Διαρθρωτική ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία²² εμφανίζεται όταν η αγορά εργασίας δεν είναι σε θέση να προσφέρει θέσεις εργασίας για τον καθένα που θέλει, διότι υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων των ανέργων, με τις δεξιότητες που απαιτούνται για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Η διαρθρωτική ανεργία είναι δύσκολο να διαχωριστεί εμπειρικά από την ανεργία τριβής, εκτός από το ότι διαρκεί περισσότερο. Όπως και με την ανεργία τριβής, τα κίνητρα ζήτησης δεν θα εργάζονται για την κατάργηση αυτού του είδους της ανεργίας.

Η διαρθρωτική ανεργία μπορεί επίσης με ενθάρρυνση να ανέλθει από επίμονη κυκλική ανεργία: μια οικονομία πάσχει από μακροχρόνια χαμηλή συνολική ζήτηση, αυτό σημαίνει ότι πολλοί από τους ανέργους είναι αποθαρρυσμένοι, ενώ οι ικανότητές τους (συμπεριλαμβανομένων αναζήτησης απασχόλησης των δεξιοτήτων) γίνονται παρωχημένες. Προβλήματα χρέους μπορεί να οδηγήσουν σε έλλειψη χρημάτων διαβίωσης και πτώση στο φαύλο κύκλο της φτώχειας²³.

1.2.5.2. Τεχνολογική ανεργία

Η τεχνολογική ανεργία²⁴, υφίσταται λόγω της αντικατάστασης των εργατών από μηχανές, και υπολογίζεται ως διαρθρωτική ανεργία. Εναλλακτικά, τεχνολογική ανεργία μπορεί να αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η σταθερή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας σημαίνει ότι λιγότεροι εργαζόμενοι χρειάζονται για να παράγουν το ίδιο επίπεδο παραγωγής κάθε χρόνο.

---

²² Σκουτέλης Γ.,(1996) Ανεργία Αίτια και Λύσεις, σελ. 82-84.

²³ Η σημερινή Ελληνική πραγματικότητα.

²⁴ Η τεχνολογική ανεργία είναι η ανεργία κατά κύριο λόγο προκαλείται από την τεχνολογική αλλαγή . Δεδομένου ότι η τεχνολογική αλλαγή γενικά αυξάνει την παραγωγικότητα , είναι ένα δόγμα που πραγματοποιήθηκε στα οικονομικά από τον 19^ο αιώνα ότι η τεχνολογική αλλαγή, αν και διαταράσσει τη σταδιοδρομία των ατόμων και την υγεία των συγκεκριμένων εταιρειών, δημιουργεί ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων, άσχετες θέσεις εργασίας.

1.2.5.3. Εποχιακή ανεργία

Η εποχιακή ανεργία μπορεί να θεωρηθεί και αυτή ως ένα είδος της διαρθρωτικής ανεργίας, δεδομένου ότι είναι ένα είδος της ανεργίας που συνδέεται με ορισμένα είδη θέσεων εργασίας (εργασίες κατασκευής, μεταναστευτικές γεωργικές, τουριστική «βιομηχανία»). Το αποτέλεσμα της είναι σημαντικό, ως μόνιμη διαρθρωτική ανεργία.

1.3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

1.3.1. Ατομικά προβλήματα

Δυστυχώς η Ελλάδα μαστίζεται από τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παγκοσμίως (27%)²⁵. Οι άνεργοι αφού δεν είναι σε θέση να κερδίσουν χρήματα δεν μπορούν να εκπληρώσουν τις οικονομικές υποχρεώσεις τους. Η αδυναμία να πληρώσουν δάνεια, υποθήκες ή και το ενοίκιο μπορεί να οδηγήσει στην έλλειψη στέγης μέσω έξωσης.

Η ανεργία αυξάνει τα κρούσματα του υποσιτισμού, ασθενειών, ψυχολογικού στρες, και της απώλειας της αυτοεκτίμησης, που οδηγεί στην κατάθλιψη. Ακόμη και εκείνοι που έχουν την τάση να είναι αισιόδοξοι θεωρούν ότι είναι δύσκολο να δούνε τη θετική πλευρά των πραγμάτων όταν είναι άνεργοι.

Δεν είναι πραγματική λύση του προβλήματος η δημιουργία θέσεων εργασίας χαμηλού εισοδήματος έναντι της ανεργίας. Αλλά δεδομένου ότι είναι πολύ δύσκολο και ανυπόφορο το αίσθημα της ανεργίας αυτές οι θέσεις εργασίας λειτουργούν περισσότερο συμπληρωματικά από ό, τι ως υποκατάστατο της ανεργίας.

1.3.2. Κοινωνικά προβλήματα

Η Ελληνική οικονομία έχοντας υψηλά ποσοστά ανεργίας (27%) δεν χρησιμοποιεί όλους τους πόρους, και συγκεκριμένα της εργασίας, για την ανάπτυξή της.

---

²⁵ http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101

Δεδομένου ότι λειτουργεί κάτω από την καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων της²⁶, θα μπορούσε να έχει μεγαλύτερη απόδοση, αν όλη η εργατική δύναμη ήταν ωφέλιμη. Ωστόσο, υπάρχει εξισορρόπηση μεταξύ της οικονομικής αποδοτικότητας και της ανεργίας: εάν κατά την ανεργία τριβής, άνεργοι δέχθηκαν την πρώτη εργασία που τους προσφέρθηκε, θα ήταν πιθανό να λειτουργούν κάτω από το επίπεδο των πραγματικών ικανοτήτων τους, που μειώνει την αποτελεσματικότητα της οικονομίας.

Κατά τη διάρκεια μακράς περιόδου ανεργίας, οι εργαζόμενοι μπορεί να χάσουν τις δεξιότητές τους, προκαλώντας σοβαρή απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου²⁷. Σύμφωνα με μελέτη της UNESCO²⁸ ένας άνεργος μπορεί να μειώσει το προσδόκιμο της ζωής των εργαζομένων περίπου επτά χρόνια.

Τα υψηλά ποσοστά της ανεργίας μπορεί να ενθαρρύνουν την ξеноφοβία²⁹ και τον προστατευτισμό³⁰ καθώς οι εργαζόμενοι φοβούνται ότι οι ξένοι κλέβουν τις δουλειές τους. Οι προσπάθειες για τη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων εργασίας από τους ντόπιους εργαζόμενους περιλαμβάνουν νομικά εμπόδια κατά των «ξένων» που θέλουν θέσεις εργασίας.

1.3.3. Οφέλη

Αν και θεωρείται παράδοξο η ανεργία έχει και κάποια αντισταθμιστικά οφέλη. Το κύριο όφελος της ανεργίας, για ειδικευμένες εταιρείες (π.χ. κατασκευαστικές) είναι ότι οι άνεργοι άνθρωποι είναι διαθέσιμοι ανά πάσα στιγμή προς μετακίνηση (π.χ. για την κατασκευή της γέφυρας Χαρίλαος Τρικούπης ήρθαν εργαζόμενοι απ' όλη την Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό). Αυτό επιτρέπει νέες και παλιές επιχειρήσεις να προσλάβουν προσωπικό.

---

²⁶Είναι ένα γράφημα που δείχνει τους διάφορους συνδυασμούς των ποσών των δύο βασικών προϊόντων που θα μπορούσαν να παραχθούν με την ίδια σταθερή συνολική ποσότητα καθενός από τους συντελεστές παραγωγής.

²⁷Το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι το απόθεμα των ικανοτήτων, των γνώσεων, των κοινωνικών και των προσωπικών χαρακτηριστικών, όπως η δημιουργικότητα, που ενσωματώνονται στην ικανότητά του να εκτελεί εργασία, έτσι ώστε να παράγει οικονομική αξία.

²⁸ http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_1.htm

²⁹Ξενοφοβία (από το «ξένος» + «φόβος») είναι όταν ένας άνθρωπος είναι επιφυλακτικός ή αντιπαθεί κάτι ή κάποιον που δεν είναι δικό του, δηλ. δεν ανήκουν στην ίδια εθνικότητα, θρησκεία κ.α.

³⁰Γενικά ο όρος προστατευτισμός είναι οικονομικός όρος της οικονομικής πολιτικής που ασκεί μία χώρα προκειμένου να παράσχει προστασία της εγχώριας παραγωγής αγαθών έναντι ξένου ανταγωνισμού. Τα μέτρα - μέσα που λαμβάνει μία χώρα με αντικείμενο τον προστατευτισμό χαρακτηρίζονται προστατευτικά μέτρα.

Η ανεργία έχει υποστηριχθεί ότι είναι «ευεργετική» για τους ανθρώπους που δεν είναι άνεργοι, με την έννοια ότι αποτρέπει τον πληθωρισμό, ο οποίος και αυτός έχει βλαβερές συνέπειες, παρέχοντας (μαρξιστική άποψη) έναν εφεδρικό στρατό εργασίας³¹, που κρατά τους μισθούς ελεγχόμενους. Ωστόσο, η άμεση σύνδεση μεταξύ της πλήρους απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο και του τοπικού πληθωρισμού έχει αμφισβητηθεί και οφείλεται στην πρόσφατη αύξηση του διεθνούς εμπορίου που προμηθεύει προϊόντα σε χαμηλές τιμές, ακόμη και όταν τα τοπικά ποσοστά απασχόλησης αυξάνονται σε πλήρη απασχόληση.

Η πλήρης απασχόληση δεν μπορεί να επιτευχθεί, επειδή οι εργαζόμενοι θα την αποφύγουν αν δεν απειλούνται με τη πιθανότητα της ανεργίας. Οι μισθοί δεν μπορούν να κατέβουν προς τα κάτω αρκετά για να φτάσει η ανεργία 0%. Αυτό συμβαίνει επειδή οι εργοδότες γνωρίζουν ότι όταν οι μισθοί μειώνονται, οι εργαζόμενοι θα δουλέψουν λιγότερο. Οι εργοδότες αποφεύγουν την πρόληψη εργαζομένων με πολύ χαμηλούς μισθούς, διότι οι εργαζόμενοι θα γίνουν αντιπαραγωγικοί. Οι υψηλότεροι μισθοί διαγωνίζονται την ανεργία, ενώ η απειλή της ανεργίας τους μειώνει, πράγμα οξύμωρο.

Κατά τη μαρξιστική θεωρία της ανεργίας, ειδικά συμφέροντα μπορούν να επωφεληθούν: ορισμένοι εργοδότες μπορούν να αναμένουν ότι οι εργαζόμενοι φοβούνται ότι θα χάσουν τη δουλειά τους και δεν θα απαιτήσουν αύξηση μισθών και παροχών. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η ανεργία μπορεί να προωθήσει τη γενική παραγωγικότητα της εργασίας και την αποδοτικότητα, βελτιώνοντας τη λογική των εργοδοτών για κέρδη.

1.3.4. Μείωση των ωρών εργασίας

Ως αποτέλεσμα της παραγωγικότητας, η εβδομαδιαία εργασία μειώθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Από τη δεκαετία του 1920 στην Ευρώπη, η μέση εβδομαδιαία εργασία ήταν 49 ώρες, αλλά μειώθηκε σε 40 ώρες (μετά την εφαρμογή των υπερωριών). Κατά την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης της δεκαετίας του 1930, ήταν κατανοητό τα τεράστια κέρδη παραγωγικότητας που οφείλονταν στην ηλεκτροδότηση, τη

---

³¹Εφεδρικός στρατός εργασίας είναι μια έννοια/κριτική του Karl Marx για την πολιτική οικονομίας. Αναφέρεται στους άνεργους και υποαπασχολούμενους στην καπιταλιστική κοινωνία. Είναι συνώνυμος με την «βιομηχανικό εφεδρικό στρατό» ή «σχετικό πλεόνασμα του πληθυσμού», εκτός από το ότι οι άνεργοι μπορούν να ορίζονται ως αυτούς που στην πραγματικότητα αναζητούν εργασία και ότι το σχετικό πλεόνασμα του πληθυσμού περιλαμβάνει άτομα που δεν μπορούν να εργαστούν.

μαζική παραγωγή και τη γεωργική μηχανοποίηση, να έχουν ως αποτέλεσμα το να μην έχουν ανάγκη τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνταν στο παρελθόν.

1.4. ΚΥΡΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

1.4.1. Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία σε ευρωπαϊκό και σε επίπεδο κρατών μελών

Η Eurostat³² υπολογίζει ότι 25.920 εκατομμύρια άνδρες και γυναίκες στην ΕΕ-2833, εκ των οποίων 18.965.000 ήταν στη ζώνη του ευρώ (ΕΑ-18)³⁴, ήταν άνεργοι τον Φεβρουάριο του 2014. Σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2014 ο αριθμός των ατόμων ανέργων μειώθηκε κατά 65 000 στην ΕΕ-28 και κατά 35 000 στη ζώνη του ευρώ. Σε σύγκριση με το Φεβρουάριο του 2013, η ανεργία μειώθηκε κατά 619 000 στην ΕΕ-28 το 166 και 000 στη ζώνη του ευρώ.

Σε σύγκριση με πριν από ένα χρόνο, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σε έντεκα κράτη μέλη, μειώθηκε σε δεκαπέντε και παρέμεινε σταθερό στη Ρουμανία και τη Σουηδία. Οι υψηλότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην Κύπρο (14,7% σε 16,7%), στην Ελλάδα (26,3% σε 27,5% μεταξύ Δεκεμβρίου 2012 και Δεκέμβριος 2013), στην Ιταλία (11,8% σε 13,0%) και στην Ολλανδία (6,2% σε 7,3%). Οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στην Ουγγαρία (11,2% σε 8,3% μεταξύ Ιανουαρίου 2013 και Ιανουαρίου του 2014), στη Λετονία (13,8% σε 11,6% μεταξύ του τέταρτου τριμήνου του 2012 και του 2013), στην Πορτογαλία (17,5% έως 15,3%) και στην Ιρλανδία (13,7% σε 11,9%).

1.4.2. Εξέλιξη της ανεργίας

Στις αρχές του 2000³⁵, περίπου 20 εκατομμύρια άτομα ήταν άνεργα στην ΕΕ-27, που αντιστοιχεί στο 9% του συνολικού εργατικού δυναμικού³⁶. Η τάση της ανεργίας

---

³² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/introduction

³³ ΕΕ-28 (από 1^{ης} Ιουλίου 2013): ΕΕ-27 + Κροατία (HR)

³⁴ Η ζώνη του ευρώ, η οποία περιλαμβάνει τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που υιοθέτησαν το ευρώ ως κοινό τους νόμισμα, που ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1999 με 11 χώρες και έχει επεκταθεί μέσω των διαδοχικών διευρύνσεων σε 18 χώρες, μέχρι τώρα. ΕΑ-18 (από 1^{ης} Ιανουαρίου 2014): ΕΑ-17 + Λετονία (LV).

³⁵ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics

εκείνη τη στιγμή ήταν προς τα κάτω. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2001 ο αριθμός των άνεργων ατόμων μειώθηκε σε λίγο πάνω από 19 εκατομμύρια και το ποσοστό ανεργίας στο 8,5%. Στο τέλος του 2004 το ποσοστό ανεργίας ήταν 9,2%.

Στις αρχές του 2005, για μια περίοδο μειώνεται σταθερά η ανερχόμενη ανεργία, και διαρκεί μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2008. Εκείνη την εποχή, στην ΕΕ-27 η ανεργία καταγράφηκε στο χαμηλότερο σημείο των 16 εκατομμυρίων ατόμων (που αντιστοιχεί σε ποσοστό 6,8%) πριν αυξηθεί απότομα στον απόηχο της οικονομικής κρίσης.

Το ποσοστό ανεργίας στη ζώνη του ευρώ (ΕΑ-17) ήταν σε γενικές γραμμές στα ίδια επίπεδα όπως και στην ΕΕ-27. Ωστόσο, μεταξύ του 2000 και στα μέσα του 2004 το ποσοστό ανεργίας στη ζώνη του ευρώ ήταν χαμηλότερο από εκείνο που καταγράφεται στην ΕΕ-27. Η τάση αυτή αντιστράφηκε στη συνέχεια καθώς η ανεργία μειώθηκε πιο γρήγορα στα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη το ευρώ μεταξύ του 2005 και στις αρχές του 2008. Όπως και στην ΕΕ-27, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης η ανεργία αυξήθηκε με σημαντικό ρυθμό, με εξαίρεση την περίοδο από τα μέσα του 2010 έως τα μέσα του 2011, όπου μειώθηκε προσωρινά. Στο τέλος του 2012 το ποσοστό ανεργίας για το ΕΑ-17 έφτασε 11,8%, το υψηλότερο ποσοστό από το 1995.

1.4.3. Η επίδραση της ανεργίας σε άνδρες και γυναίκες

Ιστορικά, οι γυναίκες έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την ανεργία από ό,τι οι άνδρες. Το 2000, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην ΕΕ-27 ήταν περίπου 10%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ήταν κάτω από 8%. Μέχρι το τέλος του 2002, το χάσμα μεταξύ των φύλων³⁷ είχε περιοριστεί σε περίπου 1,5 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2002 και τα μέσα του 2007 η διαφορά αυτή παρέμεινε περισσότερο ή λιγότερο σταθερή. Από το πρώτο τρίμηνο του 2008, όταν ήταν στα χαμηλότερα επίπεδα από 6,3% και 7,4% αντίστοιχα, τα ανδρικά και γυναικεία ποσοστά ανεργίας στην ΕΕ-27 συγκλίνουν, και από το δεύτερο τρίμηνο του 2009 το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν υψηλότερο. Η μείωση του ποσοστού των ανδρών κατά τη διάρκεια του 2010 και το

---

³⁶Το εργατικό δυναμικό ή οικονομικά ενεργός πληθυσμός, μειώνει τον ενεργό πληθυσμό, επειδή περιλαμβάνει και άνεργους ανθρώπους, όπως παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα παιδιά του σχολείου, τους μαθητές και τους συνταξιούχους.

³⁷Χάσμα μεταξύ των φύλων μπορεί να αναφέρεται σε οποιαδήποτε στατιστική των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Συνήθως, όμως, αναφέρεται σε διαφορές στατιστικών στοιχείων στην αγορά εργασίας, όπως το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων, την απασχόληση και την ανεργία.

πρώτο εξάμηνο του 2011 και το αντίστοιχο της σταθερότητας του ποσοστού των γυναικών κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου έφερε και πάλι το ποσοστό των ανδρών κάτω από των γυναικών. Από τότε τα δύο ποσοστά έχουν αυξηθεί με τον ίδιο ρυθμό, παραμένοντας πολύ κοντά και φτάνοντας στο τέλος του 2012 10,7% για τους άνδρες και 10,8% για τις γυναίκες.

1.5. ΕΙΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Το ποσοστό ανεργίας αποτελεί σημαντικό δείκτη τόσο με κοινωνικές όσο και με οικονομικές διαστάσεις. Η αύξηση της ανεργίας έχει αποτελέσματα σε απώλεια εισοδήματος για φυσικά πρόσωπα, αύξηση της πίεσης σε σχέση με τις δημόσιες δαπάνες για κοινωνικές παροχές και τη μείωση των φορολογικών εσόδων. Από οικονομική σκοπιά, η ανεργία μπορεί να θεωρηθεί ως το αχρησιμοποίητο εργατικό δυναμικό.

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας³⁸ δίνει τον ορισμό του ποσοστού ανεργίας ως τον πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο δείκτη της αγοράς εργασίας λόγω της διεθνούς συγκρισιμότητας και της σχετικά έγκαιρης διαθεσιμότητας. Εκτός από το ποσοστό ανεργίας, οι δείκτες, όπως η απασχόληση και οι θέσεις εργασίας δίνουν επίσης χρήσιμες γνώσεις σχετικά με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

Το ποσοστό ανεργίας θεωρείται και δείκτης. Σε μια οικονομική ύφεση, που συνήθως διαρκεί αρκετούς μήνες το ποσοστό ανεργίας αρχίζει να ανεβαίνει. Όταν η οικονομία αρχίζει να ανθίζει και πάλι, οι εργοδότες συνήθως παραμένουν επιφυλακτικοί για την πρόσληψη νέου προσωπικού και αυτό μπορεί να διαρκέσει αρκετούς μήνες πριν τα ποσοστά ανεργίας αρχίζουν να μειώνονται.

Οι νέοι άντρες που είναι μακροχρόνια άνεργοι φαίνεται να είναι πιο επιρρεπείς σε κυκλικές οικονομικές μεταβολές από τη συνολικά ανεργούς. Πράγματι, η κοινωνική πολιτική συχνά αντιμετωπίζει την πρόκληση της αντιμετώπισης των καταστάσεων αυτών με το σχεδιασμό τρόπων για την αύξηση των ευκαιριών

---

³⁸Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, με τη σύντηξη της ΔΟΕ, είναι το μόνο τριμερές Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) οργανισμός που συγκεντρώνει τις κυβερνήσεις, τους εργοδότες και τους εργαζομένους των κρατών μελών της σε κοινή δράση για την προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας σε όλο τον κόσμο. Δήλωσε αποστολή της είναι να προωθήσει τις ευκαιρίες για τις γυναίκες και τους άνδρες να αποκτήσουν μια αξιοπρεπή και παραγωγική απασχόληση μέσα σε συνθήκες ελευθερίας, ισότητας, ασφάλειας και ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

απασχόλησης για τις διάφορες ομάδες της κοινωνίας, εκείνων που εργάζονται σε ιδιαίτερα οικονομικές δραστηριότητες, ή εκείνων που ζουν σε συγκεκριμένες περιοχές.

Η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική πρόοδος έχουν μια συνεχώς αυξανόμενη επίδραση στην καθημερινή ζωή, και η ζήτηση για τα διάφορα είδη εργασίας και των δεξιοτήτων εξελίσσεται με ταχύ ρυθμό. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (ΕΣΑ)³⁹, υπάρχουν μια σειρά από μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν να ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να παραμείνουν στην εργασία τους ή να βρουν μια νέα θέση εργασίας, όπως οι εξής: την προώθηση μιας προσέγγισης κύκλου ζωής για την εργασία, την ενθάρρυνση της δια βίου μάθησης, τη βελτίωση της υποστήριξης σε όσους αναζητούν μια θέση εργασίας, καθώς και τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών.

Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει, ωστόσο, αναστρέψει το μεγαλύτερο μέρος της προόδου που επιτεύχθηκε στην Ευρώπη από το 2000. Η στρατηγική Ευρώπη 2020 που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει ένα όραμα για μια ευρωπαϊκή κοινωνική οικονομία της αγοράς για τον 21^ο αιώνα. Στο πλαίσιο των εμβληματικών πρωτοβουλιών «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και «Νεολαία σε κίνηση» τα ποσοστά της ανεργίας θα πρέπει να απευθύνονται μέσα από μια σειρά πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των προτάσεων που αποσκοπούν σε ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ή τα μέτρα για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για υψηλότερα ποσοστά δραστηριότητας και αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Υπάρχουν, επίσης, πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη βελτίωση του ρυθμού εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας.

---

³⁹ Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση επιδιώκει να δημιουργήσει περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παίρνει την έμπνευσή της από τη στρατηγική για την ανάπτυξη της Ευρώπης 2020. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση παρέχει ένα πλαίσιο (η « ανοικτή μέθοδος συντονισμού») για τις χώρες της ΕΕ να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να συζητήσουν και να συντονίσουν τις πολιτικές τους για την απασχόληση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα προβλήματα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης είναι αλληλένδετα. Η επαγγελματική κατάρτιση από τη μια, αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, ενώ από την άλλη είναι ένα εργαλείο της ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση. Η φύση της εργασίας αλλάζει και η γνώση καθίσταται ολοένα και σημαντικότερος συντελεστής της παραγωγής. Η ανάπτυξη ενός εξειδικευμένου, ευπροσάρμοστου και ευκίνητου εργατικού δυναμικού συνιστά ουσιαστικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας και είναι απαραίτητος όρος τεχνολογικής προόδου. Ο τομέας των υπηρεσιών συνεχώς διογκώνεται και νέες δεξιότητες καθίστανται απαραίτητες. Οι παραδοσιακές βιομηχανίες μαστιζονται από την ανεργία αλλά οι νέες όπως αυτή της πληροφορικής, της αεροναυπηγικής και των τηλεπικοινωνιών, δύσκολα βρίσκουν εξειδικευμένο προσωπικό.

Ήδη από το Μάρτιο του 2000, κατά τη σύνοδο της Λισσαβόνας⁴⁰, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο Παιδείας «να επιδοθεί σε γενικότερο προβληματισμό σχετικά με τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων επικεντρωμένο σε κοινά μελήματα, με σεβασμό όμως στην εθνική ποικιλομορφία. Στόχος της Λισσαβόνας είναι η Ευρώπη να γίνει «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»⁴¹.

---

⁴⁰ Αγαπητός Γ., Η Τροχιά της Ελληνικής Οικονομίας τον 21^ο Αιώνα, σελ. 78-81.

⁴¹ Αγαπητός Γ., Η Τροχιά της Ελληνικής Οικονομίας τον 21^ο Αιώνα, σελ. 78-81.

2.2. ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Με έναρξη του έτους 2012, η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επικεντρωθούν στους ακόλουθους στόχους⁴²:

2.2.1. Πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου

Όσον αφορά την πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου η στρατηγική 2020⁴³ έχει ως στόχο να κατέλθει από το 14 % στο 10 % το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Ένα από τα προτεινόμενα εργαλεία για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η σύσταση του Συμβουλίου της 28^{ης} Ιουνίου 2011 σχετικά με πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η εν λόγω σύσταση προβλέπει μέτρα που συνδυάζουν την πρόληψη, την παρέμβαση και την αντιστάθμιση.

2.2.2. Ανάπτυξη των δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στην αγορά εργασίας

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση οι νέοι πρέπει να αποκτούν από τους φορείς της απασχόλησης τις κατάλληλες δεξιότητες στο πλαίσιο των σπουδών τους. Όσον αφορά τον προϋπολογισμό, τα κράτη μέλη καλούνται να προγραμματίσουν αποδοτικές δαπάνες στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Η ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας προτείνει, συγκεκριμένα, την ανάπτυξη πλαισίου προσόντων και επαγγελμάτων για να συνδεθούν στενότερα οι φορείς της

---

⁴²http://bookshop.europa.eu/el/--pbTIBB13010/downloads/TI-BB-13-010-EL-N/TIBB13010ELN_002.pdf?FileName=TIBB13010ELN_002.pdf&SKU=TIBB13010ELN_PDF&CatalogueNumber=TI-BB-13-010-EL-N

⁴³Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» βασίζεται σε πρωτοβουλίες που στόχο έχουν την έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Πράγματι, την ερχόμενη δεκαετία, οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί οφείλουν να επιτρέψουν την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής στις χώρες της ΕΕ. Η στρατηγική αυτή υλοποιείται μέσα από ευρωπαϊκούς και εθνικούς στόχους, πράγμα που σημαίνει συντονισμένη δράση των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά ταυτόχρονα και δράση που καθορίζεται από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών.

εκπαίδευσης και της εργασίας. Εξάλλου, το ψηφιακό θεματολόγιο⁴⁴ θα επιτρέψει την ενίσχυση των δεξιοτήτων των νέων σε θέματα τεχνολογιών της πληροφορίας (ΤΠΕ).

2.2.3. Υποστήριξη μιας πρώτης εργασιακής εμπειρίας και ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμά αναγκαία την ανάπτυξη της μαθητείας, της πρακτικής άσκησης υψηλής ποιότητας σε επιχειρήσεις, προκειμένου να δώσει τη δυνατότητα στους νέους να αποκτήσουν δεξιότητες και να αναπτύξουν εργασιακή εμπειρία. Οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να βοηθούν τους νέους να στοχοθετούν καλύτερα τις δεξιότητές τους, όταν αυτοί οι τελευταίοι αναζητούν εργασία.

2.2.4. Εύρεση μιας πρώτης θέσης εργασίας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να βελτιώσει την πρόσβαση των νέων στην αγορά εργασίας. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη καλούνται να μεταρρυθμίσουν τη νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης, και αυτό σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να ενθαρρύνει την αυτοαπασχόληση των νέων με σκοπό την ανάπτυξη των δικών τους επιχειρήσεων.

2.3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι διαρθρωτικά μέσα με τα οποία η κοινωνία μπορεί να βοηθήσει τους πολίτες της να έχουν δίκαιη πρόσβαση στην ευημερία, τη δημοκρατική λήψη αποφάσεων και την ατομική κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη. Οι στρατηγικοί στόχοι που ενέκριναν οι Υπουργοί Παιδείας των ευρωπαϊκών χωρών για την δεκαετία του 2010 είναι⁴⁵:

1. η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης,
2. η διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά καθώς και
3. το άνοιγμά τους στον ευρύτερο κόσμο.

---

⁴⁴Με το ψηφιακό θεματολόγιο προτείνεται η βέλτιστη εκμετάλλευση του δυναμικού που διαθέτουν οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), ώστε να ευνοηθεί η καινοτομία, η οικονομική ανάπτυξη και η πρόοδος.

⁴⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm

Οι άνθρωποι που δεν είναι προετοιμασμένοι για τις αλλαγές αυτές κινδυνεύουν στο μέλλον να αποκλεισθούν. Πράγματι, τα στοιχεία δείχνουν ότι άτομα χωρίς επαρκή προσόντα έχουν τέσσερις φορές περισσότερες πιθανότητες να μείνουν άνεργοι. Επομένως, η πρόληψη και η καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού αρχίζει με τη βελτίωση της ποιότητας της παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, περιλαμβανομένης της μάθησης με βάση την εργασία. Επίσης, είναι λάθος να πιστεύουμε ότι οι βασικές δεξιότητες γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής αποκτώνται στο σχολείο και ύστερα είναι κεκτημένες για όλη τη ζωή ενός ανθρώπου. Αν και το πρόβλημα πρωτίστως θεωρείται ότι συνδέεται με την αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι έρευνες δείχνουν ότι οι δεξιότητες αυτές φθίνουν αν ο άνθρωπος δεν τις χρησιμοποιεί και ότι, με το πέρασμα του χρόνου, είναι δυνατόν και να χαθούν εντελώς.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι «ικανότητες κλειδιά» είναι⁴⁶:

- ❖ η ικανότητα ανάγνωσης και γραφής καθώς και οι στοιχειώδεις γνώσεις αριθμητικής,
- ❖ οι βασικές ικανότητες στα μαθηματικά, τις επιστήμες και την τεχνολογία,
- ❖ οι ξένες γλώσσες,
- ❖ οι δεξιότητες ΤΕΠ και χρήση τεχνολογίας,
- ❖ η μεθοδολογία της απόκτησης γνώσεων,
- ❖ οι κοινωνικές δεξιότητες,
- ❖ το επιχειρηματικό πνεύμα και
- ❖ η γενική μόρφωση.

Με κοινή έκθεση το 2004, το Συμβούλιο Παιδείας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απηύθυναν έκκληση για επείγουσες μεταρρυθμίσεις των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ευρώπης, προκειμένου η Ένωση να επιτύχει τους κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους της. Ανέλαβαν τη δέσμευση να αναθεωρούν την πρόοδο ανά διετία σε ό, τι αφορά την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», το οποίο περιλαμβάνει τη διαδικασία της Κοπεγχάγης για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ), καθώς και δράσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση έχει ένα κόστος, το οποίο όμως αντισταθμίζεται, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, από τις υψηλές ατομικές, οικονομικές και κοινωνικές αποδόσεις. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει επομένως να εξακολουθήσουν να επιδιώκουν τη συνεργασία των στόχων της

---

⁴⁶ Ο.π.

οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής, οι οποίοι στην πραγματικότητα αλληλοενισχύονται.

2.4. ΣΧΕΣΗ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Δυστυχώς η πρόοδος προς την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν έως το 2010 δεν θα είναι ικανοποιητικοί. Το ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα φτάνει το 15%, ενώ δεν θα έπρεπε να ξεπερνά το 10%. Το 20% των νέων ηλικίας 15 χρόνων εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες σε ό, τι αφορά την ικανότητα ανάγνωσης, ενώ θα έπρεπε να μειωθούν κατά ένα πέμπτο. Το 77% των νέων ηλικίας 18 - 24 ετών ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενώ θα έπρεπε να φτάνουν το 85%. Οι μόνιμα υψηλοί αριθμοί νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς βασικό επίπεδο προσόντων και ικανοτήτων αποτελούν ανησυχητικό σημάδι ότι τα συστήματα αρχικής εκπαίδευσης δεν παρέχουν πάντα τις απαραίτητες βάσεις για τη δια βίου μάθηση. Αυτή η ανησυχία απεικονίζεται επίσης στις νέες ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές της Λισσαβόνας και στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία.

Τα άτομα με προσόντα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου κινδυνεύουν από οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό. Οι περισσότερες χώρες ανησυχούν για τα συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, για το μικρό ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ατόμων με ελάχιστα προσόντα και για τη χαμηλή στάθμη προσόντων στις τάξεις των μεταναστών. Επιπλέον, οι μελλοντικές αγορές εργασίας σε μια οικονομία της γνώσης θα απαιτούν ακόμη υψηλότερα επίπεδα προσόντων από ένα διαρκώς συρρικνωμένο εργατικό δυναμικό. Η χαμηλή στάθμη των προσόντων θα καταστεί ακόμα σοβαρότερο πρόβλημα.

Είναι σχεδόν αυτονόητο ότι ένας ακαδημαϊκός τίτλος μειώνει τις πιθανότητες του κατόχου του να βρεθεί στην κατάσταση του βραχυχρόνια ή μακροχρόνια άνεργου. Σύμφωνα με την έρευνα των Imanol Nunez και Ilias Livanos με τίτλο «Higher education and unemployment in Europe: an analysis of the academic subject and national effects» καταδεικνύεται ιστορικά το γεγονός ότι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν περισσότερες πιθανότητες απασχόλησης σε σχέση με έναν απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο επίπεδο των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό

οφείλεται στο γεγονός, θεωρητικά τουλάχιστον, ότι οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν αναπτύξει δεξιότητες που τους καθιστούν πιο παραγωγικούς, με αποτέλεσμα να προτιμώνται από τους εργοδότες.

Επειδή κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχει το δικό της εκπαιδευτικό σύστημα και προκειμένου οι στατιστικές έρευνες και τα μεγέθη να μπορέσουν να συγκριθούν, αναπτύχθηκε ένα κοινό σύστημα κατηγοριοποίησης του επιπέδου των σπουδών. Η ονομασία αυτού του συστήματος είναι International Standard Classification of Education και για συντομία γράφεται ως ISCED Επίπεδο (Level) 1997, ενώ αποτελείται από τις παρακάτω βαθμίδες⁴⁷:

- Επίπεδο 0: προσχολική εκπαίδευση (τουλάχιστον 3 ετών)
- Επίπεδο 1: πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ξεκινά από 5 - 7 ετών)
- Επίπεδο 2: κατώτατη δευτεροβάθμια
- Επίπεδο 3: ανώτατη δευτεροβάθμια
- Επίπεδο 4: μεταδευτεροβάθμια (όχι τριτοβάθμια)
- Επίπεδο 5: Τριτοβάθμια (πρώτου επιπέδου)
- Επίπεδο 6: Τριτοβάθμια (δευτέρου επιπέδου)

Γίνεται ολοφάνερο ότι όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο, τόσο χαμηλότερα είναι τα ποσοστά ανεργίας. Ωστόσο, η ραγδαία εξάπλωση αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει παράξει ένα μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού υψηλών δεξιοτήτων και η εύρεση εργασίας καθίσταται δυσκολότερη σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες με την τάση αυτή γίνεται πιο επίμονη στο μέλλον.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η αναλογία των αποφοίτων κάθε επιπέδου εκπαίδευσης σε αναλογία με το σύνολο του πληθυσμού που διαμένει σε κάθε κράτος-μέλος. Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται ανομοιομορφία σε σχέση με τις αναλογίες αποφοίτων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο από χώρα σε χώρα αλλά σίγουρα οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας ξεπερνούν αυτούς της τριτοβάθμιας. Επίσης η αναλογία αυτή είναι πιο ξεκάθαρη στο επόμενο διάγραμμα 1 και τον αντίστοιχο πίνακα 1, όπου αφορά τις αναλογίες των αποφοίτων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης. Σίγουρα οι πιθανότητες ανεργίας για έναν απόφοιτο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολύ μικρότερες σε σχέση με έναν απόφοιτο δευτεροβάθμιας

---

⁴⁷ <http://www.fernuni-hagen.de/FTB/telemate/database/isced.htm>

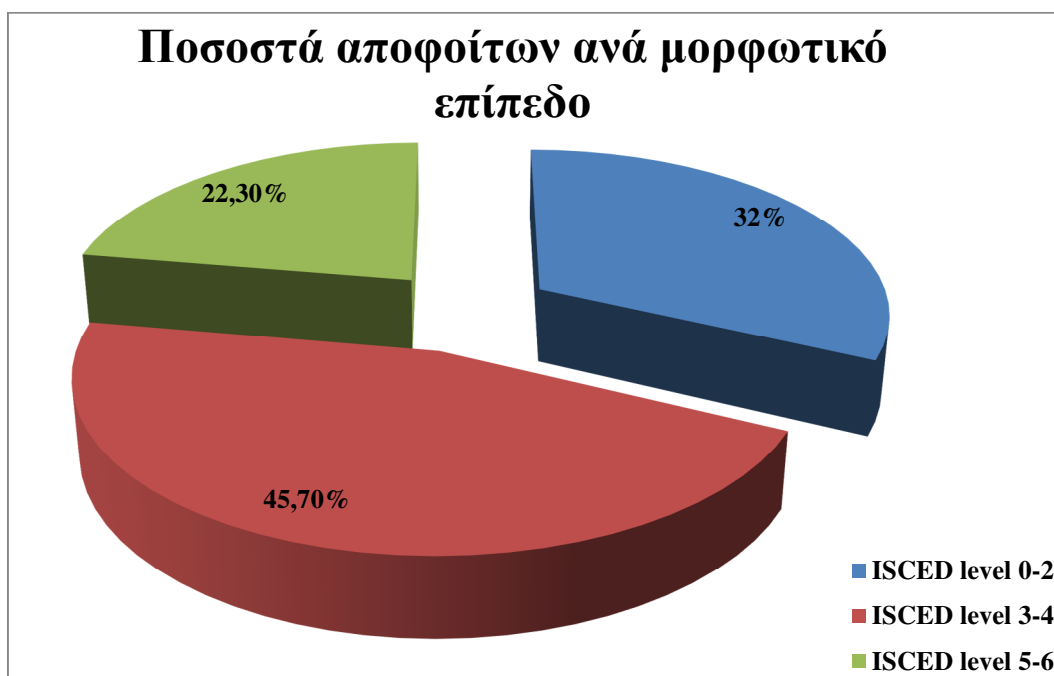
βαθμίδας, αλλά ο αριθμός των αποφοίτων της τριτοβάθμιας είναι υποπολλαπλάσιος εκείνου των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ποσοστά αποφοίτων ανά μορφωτικό επίπεδο.

Μορφωτικό επίπεδο ISCED level	Ποσοστό αποφοίτων
ISCED level 0-2	32%
ISCED level 3-4	45,70%
ISCED level 5-6	22,30%

Πηγή: <http://www.fernuni-hagen.de/FTB/telemate/database/isced.htm>

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Ποσοστά αποφοίτων ανά μορφωτικό επίπεδο.

Πηγή: <http://www.fernuni-hagen.de/FTB/telemate/database/isced.htm>

Επιπλέον ο βαθμός απορρόφησης των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ποικίλει από χώρα σε χώρα ανάλογα με τις δυνατότητες και τις απαιτήσεις της κάθε αγοράς. Παρατηρείται ένας γεωγραφικός διαχωρισμός σε Ευρώπη του Βορρά και του Νότου, σε ό, τι αφορά τη δυναμική που παρουσιάζουν τα πτυχία στην μείωση των πιθανοτήτων ανεργίας. Οι πιθανότητες μείωσης είναι μεγαλύτερες σε χώρες όπως η Φινλανδία, το Βέλγιο και η Βρετανία, σε αντίθεση με την Ιταλία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία και έχουν να κάνουν με την ευελιξία αυτών των αγορών.

Σημαντικές είναι και οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των διαφόρων επαγγελμάτων⁴⁸. Καθώς η φύση της εργασίας αλλάζει και η τεχνολογία αναλαμβάνει τα ηνία στον τομέα της παραγωγής, η επιλογή ενός επαγγέλματος θα έπρεπε να γίνεται με βάση το κριτήριο αυτό. Ζητούμενο των ιθυνόντων είναι η αύξηση των σπουδαστών στις θετικές επιστήμες. Στο παρακάτω διάγραμμα 2 απεικονίζεται η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης (Πίνακας 2).

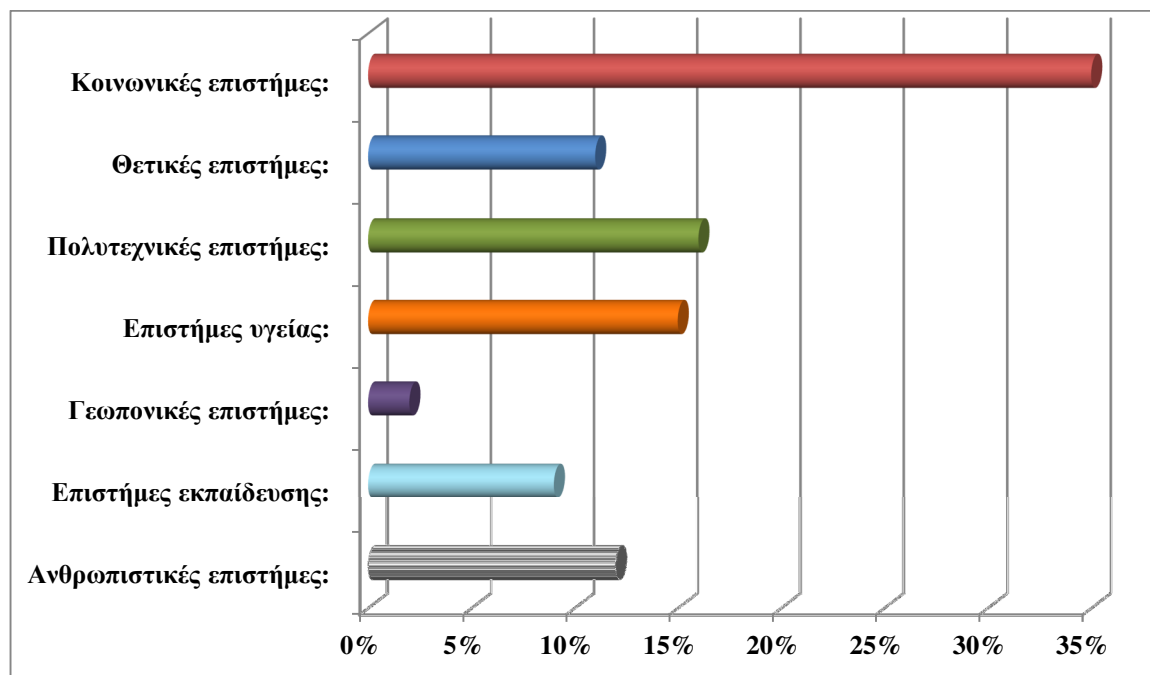
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης.

Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης	
Επιστήμες	Ποσοστό
Ανθρωπιστικές επιστήμες	12%
Επιστήμες εκπαίδευσης	9%
Γεωπονικές επιστήμες	2%
Επιστήμες υγείας	15%
Πολυτεχνικές επιστήμες	16%
Θετικές επιστήμες	11%
Κοινωνικές επιστήμες	35%

Πηγή: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en

⁴⁸ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης

Πηγή: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en

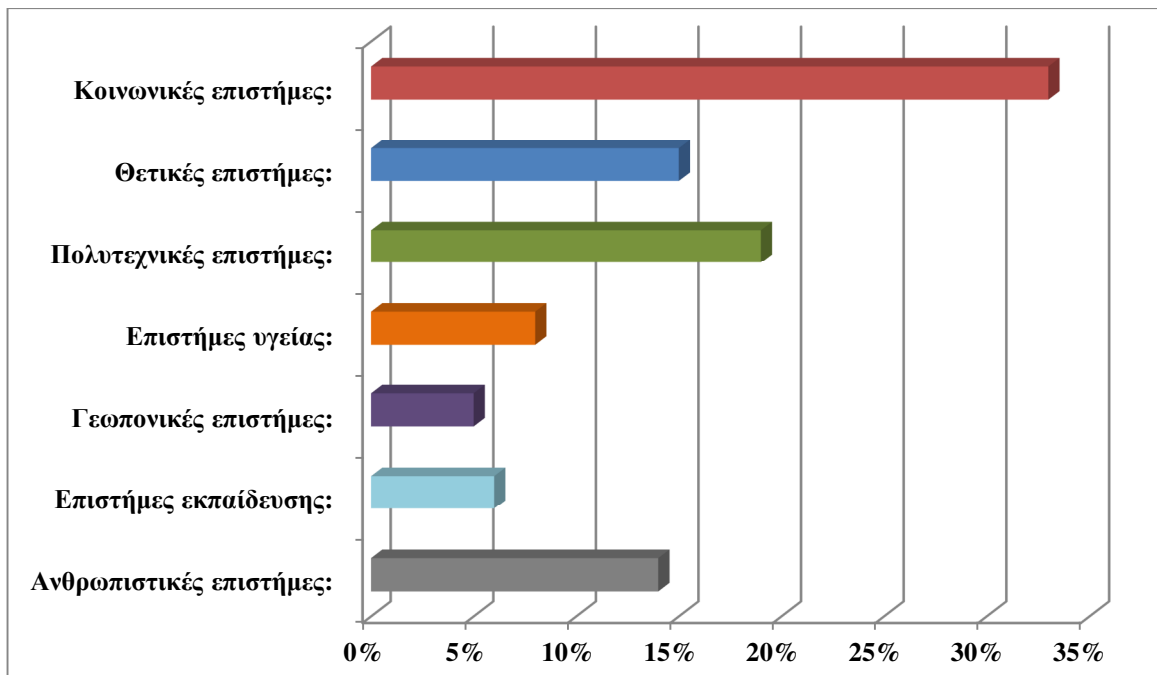
Επίσης, σε ό, τι αφορά την Ελλάδα, οι σπουδαστές στα αντίστοιχα επιστημονικά πεδία, το 2013, είναι αναλογικά ισάριθμοι (Πίνακας 3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.

Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα	
Επιστήμες	Ποσοστό
Ανθρωπιστικές επιστήμες	14%
Επιστήμες εκπαίδευσης	6%
Γεωπονικές επιστήμες	5%
Επιστήμες υγείας	8%
Πολυτεχνικές επιστήμες	19%
Θετικές επιστήμες	15%
Κοινωνικές επιστήμες	33%

Πηγή: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο των κρατών μελών της Ελλάδας

Πηγή: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en

Η Ελλάδα σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ παρουσίαζε την ιδιαιτερότητα οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να χαίρουν υψηλών ποσοστών ανεργίας πολύ πριν ξεσπάσει η παγκόσμια οικονομική κρίση. Ωστόσο, οι πολιτικές και οι μεταρρυθμίσεις που συντελέστηκαν δεν πήραν ως δεδομένο την ζήτηση της αγοράς εργασίας, με αποτέλεσμα την υπερπαραγωγή στρατιάς ανέργων με αποτέλεσμα η επένδυση στην παιδεία να μην αποφέρει τα αναμενόμενα τόσο για τους απόφοιτους όσο και για τις οικογένειές τους.

Ένας λόγος για τις εσφαλμένες επιλογές των σπουδαστών φαίνεται να είναι το μηδενικό κόστος σπουδών σύμφωνα με τον Ηλία Λιβανό⁴⁹, επιτρέποντας την επιλογή μιας σχολής αβασάνιστα με κριτήριο τη φήμη και την κοινωνική αναγνώριση που αυτή προσφέρει, χωρίς να μπαίνει στη ζυγαριά ο παράγων ζήτηση της αγοράς εργασίας. Επιπρόσθετα, το πτυχίο σαν τίτλος ανεξαρτήτου σχολής αποτελούσε το εισιτήριο για τον διορισμό στο δημόσιο, δηλαδή τον αυτοσκοπό του σπουδαστή και της οικογένειάς του. Τέλος, στην έρευνα «The relationship between higher education and labour market in Greece: the weakest link?» του Ηλία Λιβανού τονίζεται η αδυναμία σύνδεσης ενός πτυχίου με την αγορά εργασίας καθώς το πρόγραμμα σπουδών αποδεικνύεται κατώτερο των απαιτήσεων και των κριτηρίων που θέτει η αγορά.

⁴⁹ http://mpira.ub.uni-muenchen.de/16239/1/MPRA_paper_16239.pdf

Τα επαγγέλματα που παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά ανεργίας είναι αυτά που προσφέρουν την δυνατότητα απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, όπως διάφορα επαγγέλματα υγείας, δικηγορίας και πολυτεχνικών σχολών. Επαγγέλματα συναφή με τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες είναι αυτά που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας. Τα επαγγέλματα αυτά ήταν συνδεδεμένα με τον δημόσιο τομέα και δεν παρείχαν δυνατότητες αυτοαπασχόλησης, που αποτελούσε την ασφαλιστική δικλείδα για τον εργαζόμενο.

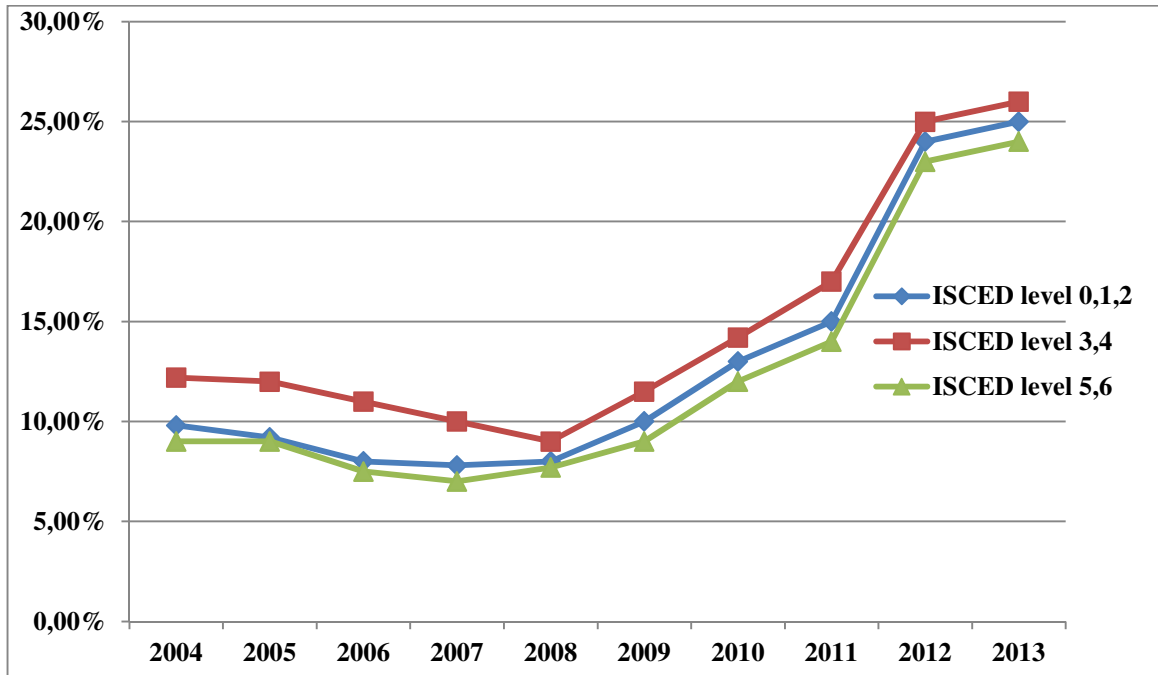
Στον επόμενο πίνακα 4, παρατηρούνται τα ποσοστά ανεργίας ανά ISCED Level για την Ελλάδα το 2013. Η δυνατότητα απορρόφησης είναι ανάλογη για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Αυτό μάλλον έχει να κάνει με την διάρθρωση της αγοράς. Δεν φαίνεται κάποια προτίμηση προς τους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας σε σχέση με τους απόφοιτους των άλλων βαθμίδων εκπαίδευσης αλλά μάλλον το αντίθετο γίνεται τουλάχιστον για τα έτη 2004 - 2006. Ακόμα πιο δύσκολα στην Ελλάδα μπορεί κάποιος βρει εργασία αν είναι κάτοχος μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου εν συγκρίσει με τον κάτοχο του πρώτου ακαδημαϊκού πτυχίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.

Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα			
Έτος	ISCED level 0,1,2	ISCED level 3,4	ISCED level 5,6
2004	9,8	12,2	9
2005	9,2	12	9
2006	8	11	7,5
2007	7,8	10	7
2008	8	9	7,7
2009	10	11,5	9
2010	13	14,2	12
2011	15	17	14
2012	24	25	23
2013	25	26	24

Πηγή: http://mpr.a.ub.uni-muenchen.de/16239/1/MPRA_paper_16239.pdf

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Η προτίμηση των σπουδαστών ανά επιστημονικό πεδίο στην Ελλάδα.

Πηγή: http://mpr.aub.uni-muenchen.de/16239/1/MPRA_paper_16239.pdf

Σχετικά όμως με την επιλογή του πεδίου σπουδών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με την έρευνα του Adela Garcia - Aracil με τίτλο «European graduates' level of satisfaction with high education», οι σπουδαστές που επέλεξαν μια σχολή με βάση μη χρηματικά κίνητρα εμφανίζονται πιο ικανοποιημένοι από αυτούς που αυτοσκοπός τους ήταν το χρήμα. Απόφοιτοι Φυσικών, Ιατρικών και Νομικών σχολών είναι λιγότερο ευχαριστημένοι με την επιλογή τους σε σχέση με αυτούς που επέλεξαν τις κοινωνικές επιστήμες, αλλά οι πιο ικανοποιημένοι από όλους δηλώνουν οι απόφοιτοι τόσο των Μαθηματικών όσο και των Ανθρωπιστικών Επιστημών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Επί της ουσίας πολιτικές οι οποίες να καταπολεμούν την ανεργία στην Ελλάδα, δυστυχώς, υιοθετήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Τα μέτρα που λήφθηκαν τη δεκαετία του '80 περιορίζονταν στην αύξηση των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και όχι την στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στην έμμεση πρόσληψη ανέργων. Μετά το 1997, εκπονούνται τα πρώτα ΕΣΔΑ⁵⁰, με αφορμή και τα αποτελέσματα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

Το πεδίο της επαγγελματικής κατάρτισης αποτέλεσε μια από τις πιο σημαντικές μορφές ενεργητικής πολιτικής απασχόλησης στην Ελλάδα. Ο τομέας αυτός άνηθε με τους νόμους, τα προγράμματα και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη από τη δεκαετία του '80. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, πάνω από το 1/3 των ανέργων που δεν έλαβαν επίδομα ανεργίας εντάχθηκαν σε προγράμματα ενεργητικών μορφών απασχόλησης. Από αυτούς, περίπου ένα ποσοστό 53- 58% σε ετήσια βάση εντάχθηκαν σε προγράμματα κατάρτισης. Όμως, τα εν λόγω προγράμματα δεν φαίνεται να πέτυχαν τη διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς εγκλωβίστηκαν στη λογική της κάλυψης αναγκών κοινωνικής προστασίας όσων δε κατοχυρώνουν δικαίωμα σε επίδομα ανεργίας. Δεν αναπτύχθηκαν συνοδευτικές υπηρεσίες προς τους καταρτιζόμενους και μόνο το 1/4 αυτών βρίσκει εργασία μετά το τέλος της κατάρτισης. Επιπροσθέτως, οι ίδιοι οι καταρτιζόμενοι εκφράζουν αμφιβολίες για τον στόχο των ενεργειών αυτών, εάν δηλαδή αποβλέπουν πραγματικά στη καταπολέμηση της ανεργίας, και δήλωναν χαμηλή ικανοποίηση των προσδοκιών τους. Παράλληλα, η διά βίου εκπαίδευση έχει να παρουσιάσει εξαιρετικά φτωχά

---

⁵⁰ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

αποτελέσματα. Το γεγονός ότι η κατάρτιση, καθώς επίσης και άλλες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δεν έχουν αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό στην Ελλάδα οφείλεται στο ότι τα μέτρα αυτά είναι σχετικά καινούργια, καθώς επίσης και στο ότι έχουν αναπτυχθεί λόγω της διαθεσιμότητας των πόρων της Ε.Ε. μάλλον, παρά λόγω της εσωτερικής ζήτησης. Τέλος, με νόμους και παρακίνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύονται οργανισμοί και θεσμοί παρακολούθησα των πολιτικών και εξελίξεων στην αγορά εργασίας⁵¹.

3.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Κατά την υλοποίηση διαφόρων στρατηγικών/προγραμμάτων για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, δηλαδή μέσα σε αυτόν τον νέο, υπό διαμόρφωση, χώρο άσκησης κοινωνικής πολιτικής, όροι όπως «αποκλεισμός», «επανάταξη», εμφανίζονται ως εφεύρεση απασχολήσεων (εκπαιδευτών, υπευθύνων υποδοχής, εργασιακών συμβούλων, υπευθύνων συμβουλευτικής, συντονιστών, εκπαιδευτών των εκπαιδευτών, υπευθύνων προγραμμάτων, γραμματειών κ.ά.) που συνδέεται με τον πολλαπλασιασμό των ελάχιστα κωδικοποιημένων οργανισμών διαχείρισης της επανάταξης.

Όλα τείνουν να δείξουν πως οι νέοι κάτοχοι αυτών των νέων θέσεων, αναλαμβάνοντας, ως ενσωματωμένοι/αποκλεισμένοι του πανεπιστημιακού συστήματος, να διαχειριστούν τους αποκλεισμένους από το σχολικό σύστημα, βρίσκονται συχνά αντιμέτωποι με μια κατάσταση όπου τα βιοτικά ύψη και οι τρόποι ύπαρξης μεταξύ του υποκειμένου και του αντικειμένου της διαχείρισης της επανάταξης είναι αρκετά συχνά συγγενή, σε σημείο, μάλιστα, που τα υποκείμενα αυτών των δύο κατηγοριών, σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, να μπορούν να αλλάξουν αμοιβαία ρόλους. Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, οι περισσότεροι από αυτούς τους νέου τύπου «κοινωνικούς λειτουργούς», με την ευρεία έννοια του όρου, οφείλουν συχνά να δικαιολογήσουν την ύπαρξή τους, όχι μόνο στον ίδιο τους τον εαυτό και στους θεσμούς που τους προσλαμβάνουν, αλλά, κυρίως, στις ίδιες τις ομάδες/στόχους.

---

⁵¹Σακελλαρόπουλος Θ. – Οικονόμου Χ., Εθνικές Προτεραιότητες και Ευρωπαϊκές προκλήσεις στη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης στην Ελλάδα, 1980-2004.

3.3. ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, δημιουργήθηκε αλληλοκάλυψη Δομών και υπηρεσιών, το ασαφές εργασιακό πλαίσιο, οι ασαφείς προσδοκίες, ο μεταλλασσόμενος πληθυσμός/στόχος, η σχέση με τη θέση, που επικαθορίζεται συχνά από μια ανεκπλήρωτη επένδυση σε μια θέση δημόσιου τομέα, δημιουργούν τόσο τα διαφορούμενα αποτελέσματα που παρατηρούνται στο έργο των νέων αυτών επαγγελματιών, και, άρα, τις δυσλειτουργίες σε επίπεδο συλλογικού έργου, όσο και τους όρους δυνατότητας επεξεργασίας, από την πλευρά τους, μιας σειράς ποικίλων, ανάλογα με τον όγκο και τη δομή των κεφαλαίων που κατέχουν, στρατηγικών διαχείρισης της θέσης τους και επένδυσης των δυνατοτήτων που αυτή τους παρέχει⁵².

Προερχόμενοι όλο και περισσότερο, όσο διευρύνεται μορφολογικά ο χώρος, από μια γενιά η οποία νιώθει προδομένη από το κράτος, εξαιτίας της έλλειψης της δυνατότητας να ανελιχθεί κοινωνικά μέσω των εκπαιδευτικών επενδύσεων που το ίδιο το κράτος διευκόλυνε και νομιμοποιούσε, οι νέοι αυτοί επαγγελματίες, χωρίς επαγγελματική κατάρτιση και επάγγελμα, εισέρχονται, σε μεγάλο βαθμό, χωρίς πίστη σε αυτόν τον νέο χώρο, ο οποίος έχει ανάγκη από μια ειδική μορφή πίστης στην αναγκαιότητα των στοχοθεσιών, και μια συμβολική αξιολόγηση των διακυβευμάτων του για να υπάρξει. Πράγματι, πολλοί θεωρούν, λ.χ., την απόκτηση μιας θέσης μέσα σε αυτόν τον νέο χώρο ως «κατάληξη» στη συνέχεια ανεπιτυχών προσπαθειών ανεύρεσης «μιας θέσης στο Δημόσιο».

Το γεγονός αυτό παράγει μείζονα αποτελέσματα στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και μια σειρά πραξικοπημάτων που αποσκοπούν στον επαναπροσδιορισμό των κατεχόμενων πόστων. Πράγματι, δεδομένου πως, εντός αυτών των νέων οργανισμών επανένταξης, υπάρχει, ανάλογα με τη δομή τους, ένας μεγαλύτερος ή μικρότερος καταμερισμός εργασίας, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι το εύρος και το είδος των παρατηρούμενων επαναπροσδιορισμών των πόστων εντός των Δομών, που συχνά έχουν διαπιστωθεί, απορρέουν από την αναντιστοιχία σχολικών ιδιοτήτων (και των προσδοκιών που

---

⁵²Έτσι, για παράδειγμα, παρατηρούνται από πρακτικές «παραγοντισμού» και στρατηγικές ανέλιξης στην τοπική κοινωνία, μέσω της διαχείρισης των επενδυμένων συλλογικών προσδοκιών στις δυνατότητες της θέσης τους, μέχρι παθητικές στάσεις όσον αφορά τη θέση τους, όπως αυτή της περιοδικής, έστω, επαγγελματικής αποκατάστασης και της επί πληρωμή απόκτησης εμπειρίας.

γεννούν) των κατόχων των πόστων, και των αντίστοιχων ιδιοτήτων που προϋποθέτουν (και των στάσεων που συνεπάγονται) τα ίδια τα αντικειμενοποιημένα πόστα. Υπό την έννοια αυτή, ο επαναπροσδιορισμός των πόστων έχει κάθε πιθανότητα να είναι τόσο μεγαλύτερος όσο σημαντικότερη είναι η ελαστικότητα του τεχνικού και του κοινωνικού ορισμού τους και όσο υψηλότερη είναι, σχετικά, η κοινωνική καταγωγή των κατόχων τους, συνεπώς, με μικρότερη τάση να δεχθούν τις περιορισμένες, σταδιακές και προβλέψιμες φιλοδοξίες των προερχόμενων από τα μικροαστικά και λαϊκά στρώματα δυνάμει επαγγελματιών⁵³.

Είναι επόμενο, λοιπόν, ο «δημιουργικός» επαναπροσδιορισμός, που διαπιστώνεται στις διάφορες εκθέσεις αξιολόγησης και μορφοποίησης συστημάτων ποιότητας, να αφορά περισσότερο τις ανώτερες θέσεις των οργανισμών αυτών των Δομών, οι οποίες, μάλιστα, και από τη φύση τους, ευνοούν την εμφάνιση υποψηφίων που κομίζουν νέους τρόπους σκέψης και έκφρασης, νέες θεματικές και νέους τρόπους δράσης πιο άμεσα υποταγμένους στη λογική της ζήτησης των οικονομικών και πολιτικών εξουσιών που διαμορφώνουν τους όρους ανάπτυξης του χώρου των θέσεων αυτών. Από την άλλη πλευρά, στις χαμηλότερες θέσεις της ιεραρχίας των οργανισμών αυτών, και, ειδικότερα, σε αυτές των εργασιακών συμβούλων, παρατηρούνται συνεχείς προσπάθειες κωδικοποίησης του πόστου τους, οι οποίες απαιτούν απλώς μια ορθολογικοποιημένη μορφή μιας ταξικής πολιτισμικής ικανότητας. Η ρητορική η οποία προωθείται με στόχο τη νομιμοποίηση της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης για τη συγκρότηση ενός αναγνωρισμένου σώματος ειδικών στη συμβουλευτική σε θέματα επανένταξης, που συντελείται όλη αυτή την περίοδο γένεσης και ανάπτυξης αυτού του νέου χώρου άσκησης κοινωνικής πολιτικής⁵⁴, αποτελεί μία από τις παραδειγματικές μορφές της διαδικασίας, μέσω της οποίας οι δρώντες επιδιώκουν να ικανοποιήσουν τα υπό διαμόρφωση κλαδικά συμφέροντά τους επικαλούμενοι, μπροστά σε τάξεις αποκλεισμένες από τη νόμιμη κουλτούρα, το κομμάτι εκείνο της πολιτιστικής νομιμότητας με το οποίο οι ίδιοι προικίστηκαν από το εκπαιδευτικό σύστημα⁵⁵.

---

⁵³ Παναγιωτόπουλος Ν., Η βία της ανεργίας, Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

⁵⁴ Η ρητορική αυτή βρίσκει αντικειμενικά τους συμπληρωματικούς όρους διάχυσης της στην προοδευτική επαγγελματικοποίηση εθελοντικών, φιλανθρωπικών, πολιτικών συλλόγων, η οποία αποτελεί, την ίδια περίοδο, δομική επίδραση του μετασχηματισμού του τρόπου κυριαρχίας, ο οποίος επιδιώκει τη συμβολική ενσωμάτωση των κυριαρχούμενων τάξεων όχι τόσο μέσω της εγγάραξης των κανονιστικών προτύπων όσο μέσω της επιβολής αναγκών.

⁵⁵ Δεν αρκεί, όμως, να τοποθετηθούμε στη θέση των δρώντων εντός των νέων αυτών οργανισμών, θα πρέπει να τοποθετηθούμε και από την πλευρά των αντικειμενικών δομών εντός των οποίων εργάζονται

3.4. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Καθώς, λοιπόν, οι περισσότερες κατηγορίες εργαζομένων στις Δομές αυτές εξαρτούν το εργασιακό τους μέλλον από τα ίδια τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενα κοινωνικά προγράμματα τα οποία αποτελούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τη μόνη πηγή ενέργειας γι' αυτούς τους οργανισμούς στήριξης, κατανοούμε εύκολα πως η κατάσταση των Δομών επηρεάζεται στην πρακτική της εξέλιξη από όλους τους παράγοντες που καθορίζουν τη δυναμική, την οργάνωση και τον έλεγχο της αναπαραγωγής των προγραμμάτων αυτών. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος είναι η παραγωγή καταστρεπτικών επιδράσεων τόσο στη δομή του εργασιακού καθεστώτος των εργαζομένων σε αυτές τις Δομές όσο και στο επίπεδο της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών: εγκαθίδρυση αγοραίων επαγγελματικών σχέσεων μεταξύ των εργαζομένων και της διοίκησης από την οποία αξιώνουν τη «μονιμότητά» τους, η οποία συμβάλλει, συχνά, με τη σειρά της, στην επιβολή ενός πατερναλιστικού τρόπου κυριαρχίας εντός των Δομών, ανάπτυξη ατομικού τύπου στρατηγικών επιβίωσης η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ακύρωση της αλληλεγγύης μεταξύ των διάφορων κατηγοριών εργαζομένων, αναγκαστική αναζήτηση διπλών απασχολήσεων προκειμένου να καλυφθεί το διάστημα κατά το οποίο ορισμένοι εργαζόμενοι μένουν απλήρωτοι (και άρα, συχνά, τη μεταφορά των παράπλευρων απασχολήσεων στο εσωτερικό των ίδιων των οργανισμών), αυτές είναι μερικές πρακτικές που απορρέουν και εξαρτώνται από την αδυναμία των δρώντων να ελέγξουν το μέλλον τους, οδηγούμενοι σε αλλοίωση της ποιότητας της εργασίας τους και στην εργασιακή και ατομική αλλοτρίωση.

Πράγματι, μια σειρά από τα αποκρυσταλλωμένα χαρακτηριστικά των θέσεων και των πρακτικών λειτουργιών των δρώντων εντός των Δομών (όπως η ροπή για μεγαλύτερη δημοσιογραφική κάλυψη της ίδιας της παρουσίας της Δομής εις βάρος της προβολής της ποιότητας των αποτελεσμάτων της εργασίας τους προκειμένου να ενισχυθεί η νομιμοποίηση της «Δομής» και, άρα, να μειωθεί, τουλάχιστον θεωρητικά, ο κίνδυνος της παύσης των εργασιών της, η εκλεκτική συγγένεια που νιώθουν με όλους τους κοινωνικούς φορείς παραγωγής και επισημοποίησης των κατηγοριών των «ευάλωτων ομάδων» κτλ.) οφείλεται στη μη πλήρωση των κοινωνικών και οικονομικών όρων που θα τους επέτρεπαν την αποστασιοποίηση από τη λιγότερο ή περισσότερο

αυτοί οι νέοι επαγγελματίες προκειμένου να κατανοηθεί πληρέστερα ο τρόπος λειτουργίας τους καθώς και τα αποτελέσματα των πρακτικών τους στη λειτουργία των οργανισμών αυτών.

άμεση αναγκαιότητα μέσα στην οποία βρίσκονται. Η διαφοροποίηση των προσεγγίσεων, οι μεταβολές των τρόπων οργάνωσης των «ομάδων-στόχων/πελατών» -που στοχεύουν περισσότερο στην αναγνώριση των αναγκών των «χρηστών»-, η συνθετότητα των πολιτικών εταίρων, ο πολλαπλασιασμός των κλιμακίων διαχείρισης (επιτροπές, παρατηρητήρια, συμβούλια, οργανώσεις) τα οποία συμβάλλουν στη γραφειοκρατικοποίηση των δράσεων, ο ασταθής και ανασφαλής τρόπος χρηματοδότησης τους, το γεγονός πως η ηθική και η αυτονομία αυτών των νέων φορέων κοινωνικής εργασίας αμφισβητούνται εξαρχής από τις νέες μορφές management -οι οποίες βασίζονται σε κριτήρια αποδοτικότητας και απορρόφησης κονδυλίων- καθορίζουν την αστάθεια όλων αυτών των Δομών και των δράσεών τους σε μια περίοδο όπου η οικονομική αστάθεια και η επισφαλής εργασία αυξάνονται⁵⁶.

Επιπροσθέτως, ειδικότερα για τις κρατικές Δομές, η αναντιστοιχία μέσων και στόχων, αλλά και συστημάτων διαθέσεων, βιοτικών υφών, τρόπων δράσης και σκέψης, δηλαδή, έξεων και θέσεων, είναι ιδιαίτερα έντονη, τουλάχιστον σε ορισμένες κατηγορίες κρατικών λειτουργών. Ειδικότερα, οι καταστάσεις μέσα στις οποίες καλούνται να δράσουν πολλοί δημόσιοι υπάλληλοι, στο πλαίσιο του νέου χώρου άσκησης κοινωνικής πολιτικής, είναι αναντίστοιχες με τον τρόπο γραφειοκρατικής διαχείρισης μέσα στον οποίο είχαν διαμορφωθεί, με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια συνεχής μη σχέση μεταξύ γραφειοκρατικών, νοητικών, εργασιακών κανονισμών και της πραγματικότητας αυτών των δρώντων που αποτελούν το αντικείμενο της εργασίας τους, η οποία βρίσκεται στη βάση των πολλών παρατηρούμενων συμβιβασμών, προσαρμογών, ενίοτε και ανατροπών, των διατάξεων των κανονισμών υλοποίησης έργων⁵⁷.

Όλα τείνουν να δείξουν πως η διακηρυγμένη αναποτελεσματικότητα και κρίση που παρατηρείται στη διαχείριση αυτών των πληθυσμών σε πολλούς τύπους Δομών, και περισσότερο στις κρατικές Δομές, η διάσταση μεταξύ θεωρητικών στοχεύσεων και συγκεκριμένα των αποτελεσμάτων που είναι συχνά μια κρίση ενός τύπου έξης, τόσο σε επίπεδο «διαχειριστών» όσο και «χρηστών», η οποία αντιστοιχεί σε

---

⁵⁶ Σακελλαρόπουλος Θ. – Μαραβέγιας Ν., Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Ελλάδα. Οικονομία, κοινωνία, πολιτικές, Εκδόσεις: Διόνικος

⁵⁷ Ακόμα και αυτά τα στελέχη ορισμένων Δομών που τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά τα ωθούν να αναστοχαστούν ή να προσπαθήσουν να «αλλάξουν πράγματα», διαπιστώνουν στην πράξη το μάταιο της προσπάθειάς τους, καθώς η διαχειριστική λογική της υλοποίησης είναι επίπονη και δυσλειτουργική -πολλές φορές με απρόοπτα και δυσεπίλυτα προβλήματα που δημιουργεί η κακή οργάνωση και η ισχνή κωδικοποίηση του χώρου- ενώ, παράλληλα, δεν υπάρχει «χρόνος για τέτοιες πολυτέλειες», ώστε, τελικά, περιορίζονται στο να εκφράζουν συχνά μια αυτοειρωνεία κι ένα χλευασμό για την ίδια την εργασία τους.

έναν συγκεκριμένο τύπο κράτους και γραφειοκρατικής διαχείρισης πληθυσμών: πρόκειται για μια κρίση προσαρμογής μεταξύ ορισμένων θέσεων, και κυρίως νέων πόστων, και της έξης τόσο των φορέων που παραδοσιακά κατέχουν αυτές τις θέσεις όσο και των «χρηστών» των υπηρεσιών που παρέχονται από τους κατέχοντες αυτά τα πόστα φορείς. Η κρίση αυτή έχει μείζονα αποτελέσματα καθώς συμβάλλει στην αλλαγή της σχέσης που διατηρούν οι ομάδες που αποτελούν αντικείμενο αυτών των διαχειρίσεων με αυτό που ονομάζεται «δημόσια υπηρεσία» και, γενικότερα, «υπηρεσία κοινωνικής ωφέλειας και προστασίας»⁵⁸.

3.5. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια, επιχειρήθηκε να διαμορφωθούν «Συστήματα Ποιότητας» (ΣΠ), όπως ονομάστηκαν, προκειμένου να επιληφθούν αυτών των δυσλειτουργιών και να προτείνουν πρακτικές λύσεις στο πρόβλημα της διαφαινόμενης αναποτελεσματικότητας των Δομών. Τα Συστήματα αυτά, όπου και όταν αποτελέσαν αντικείμενο θεσμικών διαδικασιών υλοποίησης, δεν κατάφεραν να συμβάλουν στην επίλυση αυτών των προβλημάτων καθώς αποτελούν και αυτά μέρος του προβλήματος που καλούνται να επιλύσουν.

Όσοι αναλαμβάνουν την επεξεργασία, την ανάπτυξη και την εφαρμογή αυτών των Συστημάτων Ποιότητας αποφεύγουν να διενεργήσουν μια εργασία αναστοχασμού και, ειδικότερα, μια ανάλυση των κοινωνικών συνθηκών που τα καθιστούν τόσο δυνατά και νόμιμα όσο και εμφορούμενα από έναν συγκεκριμένο προσανατολισμό: τεχνικό, επιστημονικό και, τελικά, κοινωνικό. Ο αναστοχασμός αυτός, ο οποίος δεν μπορεί να περιορισθεί ούτε σε μια ναρκισσιστική σκέψη επί των ορίων της σκέψης των παραγωγών αυτών των συστημάτων (καθώς προϋποθέτει μια συλλογική εργασία αναστοχασμού επί των κοινωνικών όρων δυνατότητας του αναστοχασμού, δηλαδή, τελικά, προϋποθέτει μια εργασία αντικειμενοποίησης του ίδιου του πεδίου μέσα στο οποίο η ίδια η εργασία της διαμόρφωσης ενός ΣΠ καθίσταται δυνατή) ούτε σε μια αυτοαναφορική, συχνά κενού περιεχομένου, απαίτηση για την επεξεργασία ενός «ευέλκτου» και

---

⁵⁸ Αντίστοιχα προβλήματα παρατηρούνται και αλλού. Χαρακτηριστικά, ανάλογα συμπεράσματα απορρέουν από τη μελέτη πάνω στη δυνατότητα γενίκευσης και την ωφελιμότητα των εταιρικών σχέσεων στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς η ίδια η λογική της αποτελεσματικής υλοποίησής τους οφείλει να αντιμετωπίσει τους όρους αλλαγής αυτής της κοινωνικής σχέσης. Παρόμοια προβλήματα θα μπορούσαν να διαπιστωθούν στο χώρο της λεγόμενης «εθελοντικής εργασίας», η οποία, με αυτό το συνεχές πηγαινέλα από τη συστηματική και οργανωμένη ή απλή εθελοντική προσφορά των ατόμων μέχρι την εθελοντική εργασία, στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα, περνώντας από τις ΜΚΟ.

αυτοανατροφοδοτούμενου ΣΠ, το οποίο, θα στοχεύει στην εκπόνηση μιας πολιτικής που θα θεμελιώνεται σε μια «από τα κάτω» προσέγγιση των πραγμάτων, θα έχει στόχο μια «συγκειμενική εδραίωση», με ρεαλιστικές αναφορές, και θα αποσκοπεί στο να διαμορφώνει προδιαγραφές «ευέλικτης πιστοποίησης» και να ενσωματώνει την «πολυποίκιλη των ανθρώπινων απαιτήσεων», κοντολογίς, θα προδίδει την αμηχανία μπροστά στη σύνθετη πραγματικότητα, την κρισιμότητα των διακυβευμάτων που συνεπάγεται και τη νοητική και κοινωνική της εξάρτηση από την κυριαρχία της οικονομικοτεχνικοκρατικής αντίληψης των πραγμάτων. Οι ειδικοί των ΣΠ, αυτών των προϊόντων που αποτελούν μέρος του ίδιου του αντικειμένου του οποίου καλούνται να επιλύσουν τις αντιφάσεις, μεταφέρουν, μηχανικά, από τον κόσμο της καθαρής οικονομίας ένα μοντέλο κοινωνικών υπηρεσιών το οποίο καλείται να εφαρμοσθεί σε ένα πλαίσιο κοινωνικής πολιτικής, του οποίου η πρακτική ορθολογικότητα το καθιστά εξ αντικειμένου αναποτελεσματικό⁵⁹.

3.6. ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Οι στρατηγικές νομιμοποίησης που ενεργοποίησαν και ενεργοποιούν οι νέες κατηγορίες «ειδικών» και εργαζομένων σε αυτόν τον νέο, υπό διαμόρφωση, χώρο άσκησης κοινωνικής πολιτικής δεν θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν χωρίς και την αντικειμενική συμβολή που επέφεραν τα αποτελέσματα της περιορισμένης αυτονομίας των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα.

Η πολύμορφη συμμετοχή των κοινωνικών επιστημόνων στις διάφορες φάσεις της σύλληψης και της υλοποίησης των διάφορων προγραμμάτων (ως εμπειρογνώμονες στις επιτροπές έγκρισης των προγραμμάτων, ως ερευνητές στις διάφορες έρευνες και μελέτες που απαιτούνταν σε αυτά τα προγράμματα, ως εκπαιδευτές, ως εισηγητές, ως αξιολογητές κτλ.) χρησιμοποιήθηκε, όλη την εξεταζόμενη περίοδο, ως δείκτης επιστημονικής εγκυρότητας και αυστηρότητας των ίδιων αυτών προγραμμάτων.

Η συμμετοχή αυτή συνέβαλε, πράγματι, από τη μία μεριά, στη δημιουργία των όρων που επέτρεψαν την ανάπτυξη των στρατηγικών αναπαραγωγής όλων αυτών

---

⁵⁹ Σακελλαρόπουλος Θ. – Οικονόμου Χ., Εθνικές Προτεραιότητες και Ευρωπαϊκές προκλήσεις στη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης στην Ελλάδα, 1980-2004, Εκδόσεις: Διόνικος

των νέων «ειδικών» στον νέο χώρο άσκησης κοινωνικής πολιτικής, αυτής της επαγγελματικής κατηγορίας της οποίας, όπως έλεγε ο Parsons, οι γνώσεις και οι αξίες γίνονται μέρος της επίσημης τάξης πραγμάτων και επιβάλλονται στον καθημερινό κόσμο του πολίτη και, από την άλλη, στην εγκαθίδρυση ετερόνομων πρακτικών στο χώρο της επιστήμης.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 μέχρι σήμερα, πληρούνται οι όροι της αντικειμενικής και υποκειμενικής αποδοχής αυτής της συμμετοχής. Από τη μια μεριά, γενικεύεται σταδιακά ο περιορισμός των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων της κοινωνικής, και όχι μόνο, έρευνας, γεγονός που ωθεί ατομικούς και συλλογικούς ερευνητικούς φορείς να αναζητήσουν ένα μέρος των κοινωνικών και οικονομικών δυνατοτήτων της ερευνητικής τους δραστηριότητας στο πλαίσιο της υλοποίησης των προγραμμάτων, και από την άλλη μεριά, οι πιο ενδεείς οικονομικά και πολιτισμικά κοινωνικοί επιστήμονες, από αυτούς που μαζικά άρχισαν να εισέρχονται στον ευρύτερο ακαδημαϊκό χώρο, στις αρχές της δεκαετίας του '80, και αντιμετώπισαν τη σταδιακή γενίκευση της υλικής απαξίωσης του επιστημονικού επαγγέλματος με διαθέσεις που δεν είχαν δομηθεί σε αποκρυσταλλωμένα και αυτόνομα επιστημονικά περιβάλλοντα, βρήκαν εντός του πλαισίου των προγραμμάτων ένα μέρος των όρων αναπαραγωγής της οικονομικής και συμβολικής αξίας του ονομαστικού επαγγελματικού και κοινωνικού τους τίτλου.

Ταυτόχρονα, όμως, οι προϋποθέσεις της συμμετοχής αυτής ενδυναμώθηκαν, την ίδια περίοδο, από μια σειρά ευρύτερων και σχετικά αυτόνομων μηχανισμών που είχαν ως αντικειμενική λειτουργία τον έλεγχο των προσανατολισμών της γνώσης, κυρίως, μέσω των ποικίλων καταναγκασμών που επιβλήθηκαν στον τρόπο παραγωγής της αλλά και στους τρόπους αξιολόγησης της παραγωγής της. Οι μηχανισμοί αυτοί δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες στην υλοποίηση των προσδοκώμενων στόχων τους εξαιτίας της περιορισμένης ανάπτυξης της κοινωνικής επιστήμης στη χώρα μας, η οποία αναμφίβολα επηρέασε βαθιά τους επιστημονικούς παραγωγούς καθώς τους υποχρέωσε, προκειμένου να αποκτήσουν τα απαραίτητα σύνθετα και πολυέξοδα ερευνητικά μέσα που χρειάζονται, να υποταχθούν, όλο και περισσότερο, στους καταναγκασμούς αυτών των μηχανισμών.

Πράγματι, αυτοί οι μηχανισμοί περιορισμού της αυτονομίας της κοινωνικής επιστήμης στην Ελλάδα βρήκαν τους όρους δυνατότητάς τους σε ειδικές κοινωνικές συνθήκες. Θα μπορούσε να ειπωθεί πως οι κοινωνικές επιστήμες στην Ελλάδα γνώρισαν

μια πρώτη περίοδο, την πρώτη δεκαετία περίπου της μεταπολίτευσης, στη διάρκεια της οποίας η σχετική τους ανάπτυξη επιτράπηκε εξαιτίας της σχετικής αυτονομίας τους σε σχέση με τις οικονομικές δυνάμεις, την οποία διευκόλυνε η ύπαρξη μιας κρατικής ζήτησης. Η ανάπτυξη αυτή κατέστη δυνατή, επίσης, χάρη στην αυτονομία του εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με τις κυρίαρχες οικονομικές συνθήκες και στην ανάπτυξη των κοινωνικών κινημάτων και στην κοινωνική κριτική των εξουσιών που αυτά τα κοινωνικά κινήματα ενθάρρυναν. Ωστόσο, οι κοινωνικές επιστήμες δεν κατόρθωσαν, τη συγκεκριμένη περίοδο, να επιτύχουν μια ισχυρή και σταθερή αυτονομία εξαιτίας της ισχυρής εξάρτησής τους από το κράτος⁶⁰.

Η εισαγωγή πολιτικών υποδειγμάτων στον επιστημονικό χώρο έγινε επιστημονική δόξα, επιστημονικό αυτονόητο. Έτσι, επιτράπηκε συχνά η κυριαρχία των αδυνάτων, σύμφωνα με τους ειδικούς επιστημονικούς κανόνες αποτίμησης του έργου των κοινωνιολόγων, και η εγκαθίδρυση της ετερονομίας, δηλαδή, της παρέμβασης εξωγενών εξουσιών στο πεδίο των αγώνων που χαρακτηρίζουν το ειδικό επιστημονικό πεδίο, ακυρώνοντας την πλήρη ανάπτυξη των ορθολογικών συναλλαγών των κοινωνιολογικών ιδεών και των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα⁶¹.

3.7. ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Η πρωτοβουλία αυτή έχει ως στόχο να εξασφαλίσει ότι ο στόχος για το ποσοστό απασχόλησης 75% στην Ευρώπη μέχρι το 2020 ικανοποιείται⁶². Προβλέπει μια σειρά βασικών δράσεων και μέτρων στήριξης που αποσκοπούν στη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας, των δεξιοτήτων των εργαζομένων, της ποιότητας της εργασίας και των συνθηκών εργασίας, καθώς και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020.

Η Επιτροπή θεσπίζει εμβληματική πρωτοβουλία στον τομέα της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και των επαγγελματικών δεξιοτήτων. Στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, η πρωτοβουλία αυτή συμβάλλει στις κοινές προσπάθειες των κρατών

---

⁶⁰ Η εξάρτηση αυτή είχε, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα να ταυτιστεί και να αναμεταφραστεί η αναγκαιότητα της κοινωνικής επιστήμης ως «πολιτικοποίηση» του πεδίου της διανοήσης και του επιστημονικού πεδίου.

⁶¹ Παναγιωτόπουλος Ν., Η βία της ανεργίας, Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

⁶² http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm

μελών με στόχο την αύξηση κατά 75% του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών για την ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών από το 2020.

Είναι απαραίτητο να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, την οικονομική ανάπτυξη και τα δημόσια οικονομικά των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.7.1. Η βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας

Η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινών αρχών της ευελιξίας με ασφάλεια, συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας και τη μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας. Οι αρχές της ευελιξίας με ασφάλεια⁶³ πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να μειωθούν οι διαιρέσεις στις αγορές εργασίας και να υποστηρίξουν τη μετάβαση τους.

Για το σκοπό αυτό, η πρωτοβουλία αυτή ευνοεί⁶⁴:

- μια κοινή προσέγγιση από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους, για την ενίσχυση της πολιτικής και τη θέσπιση των αρχών της ευελιξίας με ασφάλεια
- την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων σε όλη την επαγγελματική ζωή τους, ιδίως μέσω της προσαρμοσμένης χρηματοδότησης
- τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι, προκειμένου να παρακολουθούν και να διαχειρίζονται την ευελιξία με ασφάλεια, ιδιαίτερα των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών απασχόλησης και κατάρτισης και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

3.7.2. Αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων

---

⁶³Η ευελιξία με ασφάλεια είναι μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ενίσχυση, την ίδια στιγμή, της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας. Προσπαθεί να συμβιβάσει την ανάγκη ενός εύλεκτου εργατικού δυναμικού με τους εργαζόμενους και τους εργοδότες που έχουν ανάγκη για ασφάλεια - εμπιστοσύνη ότι δεν θα αντιμετωπίσουν μεγάλες περιόδους ανεργίας.

⁶⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm

Οι δεξιότητες των εργαζομένων πρέπει να προσαρμοστούν στις αλλαγές της ευρωπαϊκής κοινωνίας, ιδίως στους τομείς της καινοτομίας, των νέων τεχνολογιών, του περιβάλλοντος και της υγείας. Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να ανταποκρίνονται σε αυτές τις αλλαγές, σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις και την ανάπτυξη με βάση την εργασία μάθησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μια σειρά βασικών δράσεων⁶⁵:

- ❖ Δημιουργία σε απευθείας σύνδεση δεξιοτήτων, παρουσιάζοντας τις αλλαγές, και τις ανάγκες που επιζητά η αγορά εργασίας της ΕΕ
- ❖ Ίδρυση της Ευρωπαϊκής επιτροπής δεξιοτήτων, ικανοτήτων και επαγγελματιών (ESCO)
- ❖ Συστήματα για την αναμόρφωση της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων
- ❖ Ατζέντα για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, για να αξιοποιήσουν τις δεξιότητες και την εκπαίδευσή τους
- ❖ Ενθάρρυνση της γεωγραφικής κινητικότητας, μέσω της βελτίωσης της εφαρμογής της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων⁶⁶ στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να συνοδεύονται από αξιολόγηση των σχολικών προγραμμάτων, στην απασχόληση των φοιτητών και την ανάπτυξη ορισμένων επαγγελματικών κλάδων, καθώς και υποστήριξης της άτυπης μάθησης.

3.7.3. Βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και οι συνθήκες εργασίας

Η ποιότητα των συνθηκών εργασίας επιτρέπει στο δυναμικό των εργαζομένων να αναπτυχθεί και στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων να ενισχυθεί.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει να επανεξετάσει ιδίως:

- ❖ Την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την απασχόληση, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και τις πληροφορίες και τη διαβούλευση των εργαζομένων

---

⁶⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm

⁶⁶ Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων ισχύει για όλους τους ευρωπαίους πολίτες των οποίων η περίοδος διαμονής δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Μετά την περίοδο αυτή, η άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας υπόκειται σε ορισμένες προϋποθέσεις. Ωστόσο, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι απολαμβάνουν καλύτερες συνθήκες από ό, τι οι μη ενεργοί πολίτες.

- ❖ Τη στρατηγική για την υγεία και την ασφάλεια 2007-2012, ούτως ώστε να προτείνει μια στρατηγική παρακολούθησης για την περίοδο 2013-2020.

Η κοινή δράση που έλαβε η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να υποστηρίξει την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και των διακρίσεων στον κόσμο της εργασίας.

3.7.4. Δημιουργία θέσεων εργασίας

Εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές για την απασχόληση θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία καινοτόμων επιχειρήσεων.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον φιλικό προς την εργασία, η Επιτροπή προτίθεται να εκδώσει κατευθυντήριες αρχές για την απλοποίηση των διοικητικών και νομικών διαδικασιών για την πρόσληψη και την απόλυση, τη δημιουργία επιχειρήσεων και την αυτοαπασχόληση, τη μείωση του κόστους της μη μισθωτής εργασίας, και την καταπολέμηση της άτυπης ή αδήλωτης εργασίας.

Επιπλέον, τα μέτρα θα πρέπει να προσαρμοστούν για να υποστηρίξουν τη δημιουργία επιχειρήσεων και τη διαχείριση, συμπεριλαμβανομένων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)⁶⁷, που αντιπροσωπεύουν το 99% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

---

⁶⁷Η πρωτοβουλία «Small Business Act» (SBA) για την Ευρώπη αποβλέπει στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη και τη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Κοινοτική και εθνική θα πρέπει να λαμβάνουν καλύτερα υπόψη τον ρόλο των ΜΜΕ στην οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η SBA βασίζεται σε δέκα αρχές που στοχεύουν στη διαμόρφωση των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών αποφάσεων, καθώς και πρακτικά μέτρα για την εφαρμογή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσέγγιση του θέματος για την αντιμετώπιση της ανεργίας, από τον ελληνικό τύπο έγινε με την παρουσίαση του θέματος μέσω επιστημονικών άρθρων.

Σύμφωνα και με τα γραφόμενα των προηγούμενων κεφαλαίων, το φαινόμενο της ανεργίας είναι σύνθετο και ως προς τα αίτια του και ως προς τις συνέπειες του, που σημαίνει ότι δεν υπάρχει μονοσήμαντη προσέγγιση για την αντιμετώπισή του, δεδομένου ότι μπορεί να οφείλεται είτε σε κοινωνικοοικονομικές συγκύριες, είτε στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, είτε σε αλλαγή του τρόπου παραγωγής με την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Έτσι ανάλογα με τις αιτίες που προκαλούν την ανεργία προσαρμόζεται η παρουσίαση του είδους ή του μίγματος των πολιτικών απασχόλησης που πρέπει να εφαρμοστούν, στοχεύοντας πάντα στην σύζευξη της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής.

4.2. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

4.2.1. Η ΕΣΕΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης

Ο αρθρογράφος Ψυχάρης Σταύρος σημειώνει ότι η «Η ΕΣΕΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης»⁶⁸.

---

⁶⁸ «Ψυχάρης Σταύρος, «Η ΕΣΕΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης», Το Βήμα, <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=627188&wordsinarticle=%ce%91%ce%9d%ce%a4%ce%99%ce%9c%ce%95%ce%a4%ce%a9%ce%a0%ce%99%ce%a3%ce%97%3b%ce%a4%ce%97%ce%a3%3b%ce%91%ce%9d%ce%95%ce%a1%ce%93%ce%99%ce%91%ce%a3>, 2014

Η Ελληνική Κυβέρνηση προσπαθεί την δημιουργία συνομολόγησης μιας «Κοινωνικής Συμφωνίας» με τον επιχειρηματικό κόσμο, που θα προβλέπει ανάπτυξη με αυξημένη απασχόληση, θα αναγνωρίζει και θα επιβραβεύει τους συνεπείς εργοδότες και θα θεσμοθετεί το «Συνήγορο του Επιχειρηματία»⁶⁹.

Μετά την συνεδρίαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Απασχόλησης ο πρόεδρος ΤΗΣ ΕΣΕΕ κ. Βασίλης Κορκίδης ανέφερε: «Το κράτος και οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουμε να δεσμευθούμε σε μία εγχώρια εγγύηση για τη νεολαία και παράλληλα να φροντίσουμε για την ανεργία των μεγαλύτερων που βρίσκονται κοντά στην σύνταξη», και προσέθεσε πως η ΕΣΕΕ στηρίζει το θέμα της έμπρακτης αναγνώρισης των συνεπών επιχειρήσεων και επαναφέρει τη κοινή πρόταση εργοδοτών και εργαζομένων για άμεση σύναψη μιας προγραμματικής εθνικής συμφωνίας μεταξύ ελληνικής κυβέρνησης και των θεσμοθετημένων κοινωνικών εταίρων που υπογράφουν την ΕΓΣΣΕ, ακόμη είπε, «Μία κοινωνική συμφωνία για ανασυγκρότηση και ανάπτυξη με απασχόληση είναι ένας ισχυρός σύμμαχος καταπολέμησης της ανεργίας, ενώ ταυτόχρονα στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα ελληνικής αλληλεγγύης στους Ευρωπαίους εταίρους και δανειστές μας».

4.2.2. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση των Νέων

Σύμφωνα με τον Βασίλη Αγγελικόπουλο, αρθρογράφο της εφημερίδας «Καθημερινή»⁷⁰, η κυβέρνηση ετοιμάζει «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση των Νέων» για την ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.

Με το νέο σχέδιο, ενοποιούνται για πρώτη φορά οι δράσεις τριών υπουργείων και τεσσάρων επιχειρησιακών προγραμμάτων που αφορούν την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων. Σύμφωνα με το υπουργείο Εργασίας, παρεμβάσεις που υλοποιούνται από διαφορετικά υπουργεία, οργανισμούς και φορείς, συνδέονται για πρώτη φορά, με κοινή αντίληψη και στόχους. Επιδίωξη είναι να ξεπεραστεί η λογική της

---

⁶⁹Σύμφωνα με ανακοίνωση της ΕΣΕΕ σε συνεδρίαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Απασχόλησης στο Μέγαρο Μαξίμου, παρουσία του Πρωθυπουργού κ. Αντ. Σαμαρά και όλων των αρμόδιων υπουργών ΤΗΣ Κυβέρνησης, επικεντρώθηκε στην εθνική στρατηγική για τη προώθηση πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων με στόχο την ενίσχυση ΤΗΣ απασχόλησης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, αλλά και στο συντονισμό των δράσεων και στη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων από το σύνολο των υπουργείων και των φορέων του Δημοσίου.

⁷⁰Βασίλης Αγγελικόπουλος, «Είκοσι δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων», Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/24430/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eikosi-draseis-gia-thn-antimetwpish-ths-anergias-twn-newn>, 2013

αποσπασματικότητας και της αλληλοεπικάλυψης να βελτιωθεί η συνεργασία και να υπάρξουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Από τα συνολικά είκοσι προγράμματα τα εννέα είναι νέα, ενώ συνεχίζονται παλαιότερες δράσεις που θεωρήθηκαν επιτυχημένες.

Σύμφωνα με τον υπουργό Εργασίας, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, εντάσσεται στη λογική της γνωστής «πρωτοβουλίας Μπαρόζο» για την απασχόληση των νέων και αποτελεί ολοκληρωμένο εγχείρημα που μπορεί να δώσει απαντήσεις στο πρόβλημα της ανεργίας των νέων.

Είναι πλέον γνωστές οι συνέπειες της ανεργίας, διότι δοκιμάζουν την κοινωνική συνοχή και αναδύουν φαινόμενα περιθωριοποίησης και απομονωτισμού. Κεντρικός στόχος του Σχεδίου Δράσης είναι η ανάδειξη συγκεκριμένων πολιτικών και μέτρων ανάπτυξης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των νέων δύο ηλικιακών κατηγοριών 15- 24 και 25- 35 στην Ελλάδα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους ακόλουθους θεματικούς άξονες προτεραιότητας:

- ❖ Δημιουργία Θέσεων Εργασίας για νέους ανάλογα με τα τυπικά τους προσόντα.
- ❖ Ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και των συστημάτων μαθητείας, με έμφαση στον συνδυασμό κατάρτισης και εργασιακής εμπειρίας και περαιτέρω επένδυση στην τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας και στην πρακτική άσκηση κατά τη διάρκεια και μετά την εκπαίδευση.
- ❖ Θέσπιση συστηματικών προγραμμάτων μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία (school-to-work programmes) ώστε να υποστηριχθεί η απόκτηση πρώτης εργασιακής εμπειρίας (με συνδυασμό καθοδήγησης, συμβουλευτικής, κατάρτισης και απασχόλησης) προσαρμοσμένα στο ιδιαίτερο προφίλ και τις ανάγκες των νέων ανέργων.
- ❖ Ενίσχυση της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού με έμφαση σε νέους ανέργους. Ενίσχυση του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, της καθοδήγησης σταδιοδρομίας και της συμβουλευτικής για την επιχειρηματικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- ❖ Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των νέων, εστίαση σε νέα/καινοτόμα προϊόντα, υπηρεσίες και τομείς επιχειρηματικότητας.
- ❖ Επένδυση σε μέτρα που στοχεύουν στη μείωση της σχολικής διαρροής.

4.2.3. Η αντιμετώπιση της ανεργίας

Άρθρο της Ελευθερίας Μωραϊτάκη, «Η αντιμετώπιση της ανεργίας», υποστηρίζει ότι, όσο η ανεργία αυξάνεται στην Ευρώπη δεν μπορούμε να λέμε ότι η κρίση πέρασε⁷¹.

«Η ανεργία δεν είναι οικονομικό αλλά βαθύτατα κοινωνικό πρόβλημα. Κλυδωνίζει το αξιακό υπόβαθρο της κοινωνίας και υπονομεύει την κοινωνική συνοχή αλλά και την ειρήνη στην Ευρώπη. Όσο υπάρχει υψηλή ανεργία, ο κόσμος βάσιμα πιστεύει ότι η Ευρώπη δεν του λύνει τα προβλήματα, αντίθετα μπορεί να είναι και η αιτία για αυτά.

Η στρατηγική αντιμετώπισης της νεανικής ανεργίας, ωστόσο, πρέπει να προσαρμοστεί αναλόγως σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Σε χώρες όπως η Ελλάδα η παρατεταμένη κρίση, επί 5 συναπτά έτη, έχει τσακίσει κυριολεκτικά την εργασία.

Η ανεργία έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα, αφού ακόμη και σε περιόδους σημαντικής οικονομικής μεγέθυνσης, η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ήταν πολύ υψηλή, συστηματικά υψηλότερη του γενικού πληθυσμού και του κοινοτικού μέσου όρου. Απαιτούνται αφ' ενός νέες μέθοδοι, ριζικές μεταρρυθμίσεις στους θεσμούς της αγοράς εργασίας και την οικονομία και αφ' ετέρου άμεσα ενεργητικά μέτρα που θα προστατέψουν τον πιο πολύτιμο πόρο μας, το ανθρώπινο δυναμικό.

Έγιναν πολλά ήδη, που διευκολύνουν την είσοδο των νέων στην απασχόληση.

Προχωράει άμεσα η εφαρμογή του Youth Guarantee και στο Youth Employment Initiative. Το Youth Guarantee δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μια νησίδα στις πολιτικές μας. Πρέπει να λειτουργήσει συμπληρωματικά και επικουρικά στα μέτρα που έχουμε ήδη αναπτύξει αλλά και σε αυτά της νέας Προγραμματικής Περιόδου. Ωστε να αξιοποιήσουμε στο μέγιστο κάθε δυνατή συνέργεια. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να αποκλείσουμε ούτε ένα άτομο.

Θεωρούμε επιβεβλημένη τη στήριξη όχι μόνο των εγγεγραμμένων ανέργων αλλά και των NEET (Not in Education, Employment or Training) και μάλιστα έως την

---

⁷¹« Ελευθερίας Μωραϊτάκη, Η αντιμετώπιση της ανεργίας», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=432104>, 2014

ηλικία των 29 ετών. Οι άνεργοι νέοι ηλικίας 15-29 ετών στην Ελλάδα αντιστοιχούν στο 31% του συνολικού αριθμού ανέργων, και οι μισοί από αυτούς είναι ήδη μακροχρόνια άνεργοι. Ταυτόχρονα, το 37,6% των νέων ηλικίας 25-29 ετών και το 20,3% των νέων 15-24 ετών είναι εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης.

Αναφορικά με το είδος των παρεμβάσεων, θα πρέπει να αντληθεί εμπειρία και από τις επιτυχημένες πρακτικές όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα, για τους νέους πρέπει να υλοποιηθούν προγράμματα κοινωφελούς εργασίας σε δημόσιους οργανισμούς για συγκεκριμένο διάστημα, ώστε να αποκαταστήσουμε την επαφή τους με την εργασία και κυρίως την πράξη.

Επιπλέον, μεγάλη προτεραιότητα να δοθεί σε προγράμματα μαθητείας. Στόχος πρέπει να είναι να τα προσανατολίσουμε στους πλέον δυναμικούς και εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας. Συμβάλλοντας στο διττό σκοπό της στήριξης της αναπτυξιακής προοπτικής της χώρας αλλά και της προσφοράς εργατικού δυναμικού υψηλής ζήτησης.

Η στήριξη αυτών των πρωτοβουλιών πρέπει να είναι διευρυμένη, ευθέως ανάλογη των προσδοκιών αλλά και των κοινωνικών προκλήσεων. Η ανεργία δεν είναι απλά ένα πρόβλημα. Είναι το πρόσωπο της κρίσης σήμερα. Οι εκπρόσωποί μας στο Ευρωκοινοβούλιο πρέπει να δώσουν τη μάχη ενίσχυσης των εργαλείων αντιμετώπισης της ανεργίας. Αλλιώς η κρίση θα παραμένει όρθια».

4.2.4. Ανεργία και Ευρωκοινοβούλιο

Σύμφωνα με τον Ερρίκο Μπαρτζινόπουλο, αρθρογράφο της εφημερίδας «Έθνος»⁷², από τις πρώτες συνεδριάσεις του νέου ευρωκοινοβουλίου η ανεργία στο επίκεντρο των συζητήσεων.

«Το θέμα της αντιμετώπισης της ανεργίας των νέων στην ΕΕ με όσο το δυνατόν πιο άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο είναι ψηλά στην "ατζέντα" των επιδιώξεων όλων των πολιτικών ομάδων του Ευρωκοινοβουλίου.

---

⁷²Βασίλης Αγγελικόπουλος, «Είκοσι δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων», Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/24430/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eikosi-draseis-gia-thn-antimetwpish-ths-anergias-twn-newn>, 2013

Οι ευρωβουλευτές του Ευρωκοινοβουλίου, έχουν καταθέσει εγκαίρως πληθώρα ερωτήσεων προς την νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σχετικά με την ανάγκη λήψης άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων στην ΕΕ. Η κατάθεση και μόνο τόσων πολλών ερωτήσεων για το θέμα, εγγυάται ότι η αντιμετώπιση του φαινομένου της ανεργίας των νέων θα τεθεί στο επίκεντρο των συζητήσεων της νέας Ολομέλειας της Ευρωβουλής από τις πρώτες κιόλας συνεδριάσεις της.

Γενικά αναγνωρίζεται ότι ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα η Ευρώπη είναι η ανεργία των νέων: πάνω από 26 εκατομμύρια είναι χωρίς δουλειά.

Η ανεργία στους νέους έχει φθάσει το 23%, ποσοστό διπλάσιο από εκείνο του συνόλου των εργαζομένων και οι πιθανότητές τους να βρουν δουλειά παραμένουν πολύ χαμηλές.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν είναι πολλές: Οι δουλειές που βρίσκουν είναι λιγότερο σταθερές και επιπέδου χαμηλότερου των προσόντων τους, ενώ τα Εθνικά Εκπαιδευτικά Συστήματα συχνά δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ακόμη, μεγάλες παραμένουν οι δυσκολίες να βρει ένας νέος ή μια νέα δουλειά σε άλλη χώρα.

Παρ' όλα αυτά, όπως αναφέρουν τα σχετικά πληροφοριακά δελτία, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο να αυξήσει το ποσοστό απασχόλησης στα κράτη μέλη στο 75% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών, υιοθετώντας μία ενιαία πολιτική αντιμετώπισης του οξύτερου προβλήματος.

Μέχρι στιγμής πάντως, τα βήματα που έχουν γίνει προς αυτή την κατεύθυνση είναι δειλά και οι ληφθείσες πρωτοβουλίες στερούνται γενναίας χρηματοδότησης».

4.2.5. Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.

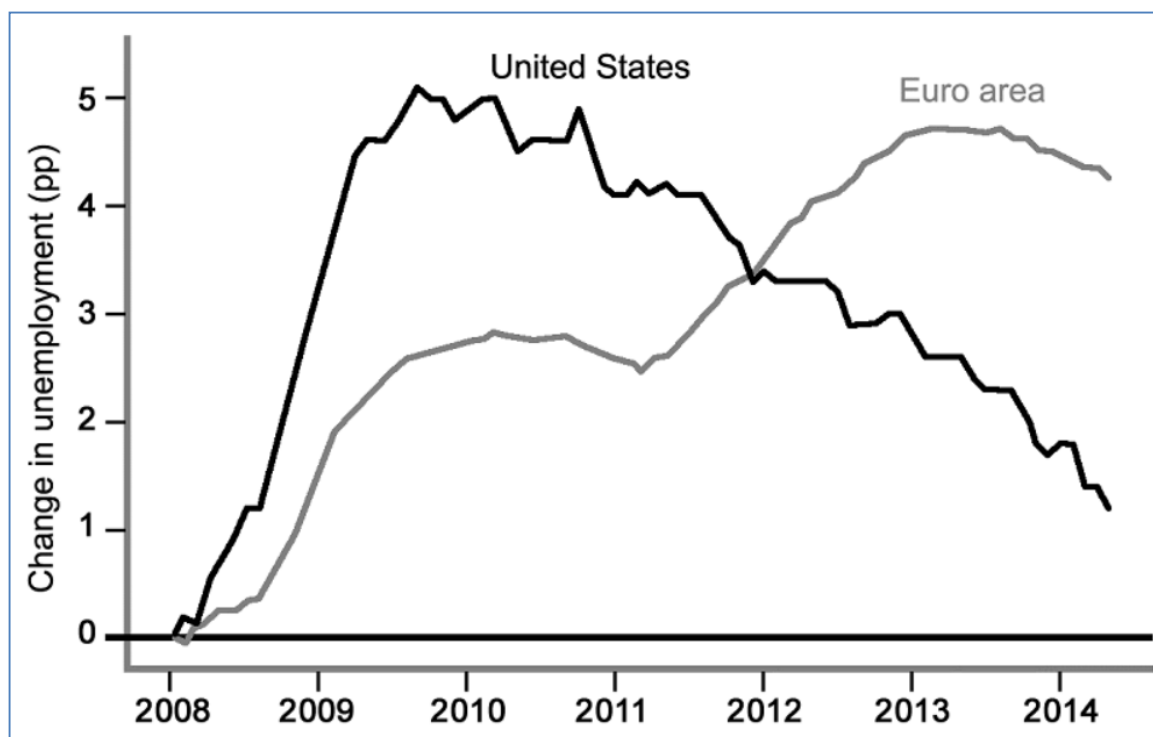
Άρθρο του Κώστα Μελά παραθέτει στοιχεία για την ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.⁷³.

---

⁷³Κώστας Μελάς, «Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.», Αυγή, <http://www.avgi.gr/article/3915791/i-nergia-stis-ipa-kai-tin-e-e->, 2014

«Από την αρχή του 2008 μέχρι το τέλος του 2011 η εικόνα και στις δύο περιοχές, τις ΗΠΑ και την Ε.Ε., είναι όμοια: το ποσοστό ανεργίας αυξάνει απότομα και μετά αρχίζει σταδιακά να πέφτει (διάγραμμα 5).

Οι δύο περιφέρειες ακολούθησαν την ίδια οικονομική πολιτική αντιμετώπισης της κρίσης, δηλαδή αύξησαν τα δημόσια ελλείμματα και το δημόσιο χρέος, προκειμένου να σταθεροποιήσουν τις οικονομίες τους και να τις επαναφέρουν στον δρόμο της μεγέθυνσης. Από δημοσιονομικής πλευράς, οι μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες -δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία- συνεισέφεραν θετικά στην απασχόληση σε όλες τις χώρες κατά τη διάρκεια της πρώτης κρίσης, δημιουργώντας ένα είδος μαξιλαριού στο οικονομικό σοκ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.

Από το τέλος του 2011, πάντως, οι εξελίξεις στις δύο περιοχές αποκλίνουν. Η ανεργία στις ΗΠΑ συνεχίζει να μειώνεται πάνω - κάτω με τον ίδιο ρυθμό. Αντιθέτως, στην Ευρωζώνη αρχίζει ένας δεύτερος κύκλος αύξησης, ο οποίος κορυφώνεται τον Απρίλιο του 2013. Η απόκλιση αντανακλά το δεύτερο σοκ της οικονομίας της Ευρωζώνης λόγω της κρίσης χρέους και πλήττει κυρίως τις χώρες που επλήγησαν από τη συγκεκριμένη κρίση. Δηλαδή, τις «περιφερειακές» χώρες της Ευρωζώνης. Σε αυτή την

κρίση, η Ευρωζώνη ακολούθησε τη γνωστή πολιτική λιτότητας. Το βασικό επιχείρημα είναι ότι η δημοσιονομική πολιτική ήταν εξαναγκασμένη λόγω των υφιστάμενων περιορισμών (δημόσιο χρέος) να γίνει περιοριστική, προκειμένου η Ευρωζώνη γενικά και οι άμεσα πληττόμενες οικονομίες να σταθεροποιήσουν τα δημοσιονομικά τους, ώστε να αποκτήσουν πάλι την εμπιστοσύνη των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών. Αυτό προκάλεσε συνειδητή μείωση της απασχόλησης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, με το επιχείρημα ότι δημιουργούσε προβλήματα στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Παρ' όλα αυτά, ο λόγος του Δ.Χ. / ΑΕΠ αυξήθηκε και η ανεργία επίσης, το ΑΕΠ έμεινε κατά μέσο όρο στάσιμο, ενώ σε σειρά χωρών κατέρρευσε κυριολεκτικά⁷⁴.

Ο τομέας ο οποίος έχει κυριολεκτικά καταρρεύσει, ωθώντας την ανεργία στα ύψη είναι ο κατασκευαστικός, στον οποίο οι περιφερειακές χώρες του Νότου (κυρίως η Ισπανία και η Ελλάδα) στήριζαν σε μεγάλο βαθμό την απασχόληση του πληθυσμού τους.

Η εύκολη στα λόγια υποκατάσταση της συγκεκριμένης δραστηριότητας με άλλες δραστηριότητες, προσανατολισμένες σε διεθνή εμπορεύσιμα προϊόντα, αν δεν αποτελεί την απόλυτη φενάκη, θα πάρει τόσα χρόνια για να παράξει εκ νέου τις χαμένες θέσεις εργασίας, που «όλοι θα είμαστε νεκροί».

4.2.6. «Ανακύκλωση» των ανέργων

Άρθρο του Κώστα Τρικαλιώτη εξιστορεί την κυβερνητική πολιτική για την αντιμετώπιση της ανεργίας⁷⁵.

«Το κυβερνητικό πρόγραμμα, που παρουσιάστηκε για την «αντιμετώπιση» της ανεργίας, δεν αποτελεί τίποτα άλλο παρά συνέχιση της πολιτικής που ανακυκλώνει την ανεργία και προσφέρει ζεστό χρήμα και φθηνά εργατικά χέρια στους εργοδότες. Πρόκειται για προγράμματα που σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν

---

⁷⁴Πρόκειται εμφανώς για την πολιτική της δημοσιονομικής προσαρμογής εν μέσω κρίσεως, η οποία έχει οδηγήσει σειρά χωρών της Ευρωζώνης σε ύφεση και την Ευρωζώνη συνολικά σε στασιμότητα. Άμεση συνέπεια, η εκτίναξη του ποσοστού ανεργίας στο 11,5% και της μακροχρόνιας ανεργίας πάνω από το 6% (διπλάσιο ποσοστό απ' ό τι πριν από την κρίση). Οι αποκλίσεις επίσης του ποσοστού ανεργίας μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης είναι τεράστιες, από το 5% της Γερμανίας στο 26% της Ισπανίας και το 27,5% της Ελλάδος.

⁷⁵Κώστας Τρικαλιώτης, «Ανακύκλωση των ανέργων και ζεστό χρήμα στην εργοδοσία», Ριζοσπάστης, <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6383338&textCriteriaClause=%2B%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%A9%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%97+%2B%CE%A4%CE%97%CE%A3+%2B%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3>, 2014

την ανεργία, όχι μόνο γιατί η κυβέρνηση δε θέλει ή δεν μπορεί, αλλά κύρια διότι η ανεργία γεννιέται και αναπαράγεται από το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα. Είναι σύμφυτη με αυτό και οξύνεται ακόμη περισσότερο σε περιόδους κρίσης.

Έτσι, την ίδια ώρα που η ανεργία θα διογκώνεται, η κυβέρνηση και η τρόικα θα «χρυσώνουν το χάπι» στους άνεργους, τάζοντάς τους δουλειά λίγων μηνών - καθιστώντας τους, με αυτόν τον τρόπο, ομήρους της πολιτικής τους - με ελάχιστη αμοιβή. Οι εργαζόμενοι και οι άνεργοι καλούνται σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, να οργανώσουν την πάλη τους. Άλλωστε, η ανεργία ήταν στα ύψη ακόμη και στις φάσεις ανάπτυξης της καπιταλιστικής οικονομίας και τώρα, στη φάση της κρίσης, γιγαντώνεται».

4.2.7. Δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη

Το άρθρο του Πάνου Αμύρα, απαριθμεί τις δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη⁷⁶.

«Η δημοσιονομική πειθαρχία και η αντιμετώπιση της ανεργίας, συνιστούν βασικές προτεραιότητες της ελληνικής Προεδρίας τόνισε σήμερα ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών, Χρήστος Σταϊκούρας, κατά την Άτυπη Συνάντηση της Επιτροπής Προϋπολογισμού του Συμβουλίου της ΕΕ, στο πλαίσιο της ελληνικής Προεδρίας, που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο.

Ειδικότερα, υπογράμμισε ότι οι δύο θεματικές ενότητες της Συνάντησης, η δημοσιονομική πειθαρχία και η αντιμετώπιση της ανεργίας, συνιστούν βασικές προτεραιότητες της ελληνικής Προεδρίας.

---

⁷⁶Πάνος Αμύρας, «Χ. Σταϊκούρας: Να δράσουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη», Ελεύθερος Τύπος, [\[47\]](http://www.e-typos.com/Post.aspx?id=51186&title=%25CE%25A7.%2520%25CE%25A3%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%258A%25CE%25BA%25CE%25BF%25CF%258D%25CF%2581%25CE%25B1%25CF%2582%253A%2520N%25CE%25B1%2520%25CE%25B4%25CF%2581%25CE%25AC%25CF%2583%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5%2520%25CE%25B3%25CE%25B9%25CE%25B1%2520%25CF%2584%25CE%25B7%25CE%25BD%2520%25CE%25B1%25CE%25BD%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CE%25B5%25CF%2584%25CF%258E%25CF%2580%25CE%25B9%25CF%2583%25CE%25B7%2520%25CF%2584%25CE%25B7%25CF%2582%2520%25CE%25B1%25CE%25BD%25CE%25B5%25CF%2581%25CE%25B3%25CE%25AF%25CE%25B1%25CF%2582%2520%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B7%25CE%25BD%2520%25CE%2595%25CF%2585%25CF%2581%25CF%258E%25CF%2580%25CE%25B7, 2014</p></div><div data-bbox=)

Εστίασε αφενός στην ανάγκη εξορθολογισμού του προσωπικού στις αποκεντρωμένες δομές της ΕΕ και αφετέρου στο γεγονός ότι τα μη αποδεκτά υψηλά επίπεδα της ανεργίας στους νέους σε ορισμένα κράτη-μέλη, ιδίως στην Ελλάδα, απαιτούν αποφασιστική δράση σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, όπως και στοχευμένα μέτρα και ενεργητικές πολιτικές. Πολιτικές, σε μία Ευρώπη που θα στηρίζεται σε κοινές αξίες και θα εδράζεται στην αρχή της δημιουργικής αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών της».

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εξ αρχής της οικονομικής κρίσης το 2008, το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα της Ευρώπης έχει τεθεί κάτω από συνεχή πίεση. Η οικονομική κρίση προκάλεσε μια ανησυχητική αύξηση της ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων. Η ανεργία των νέων έχει αυξηθεί σε πάνω από 23% στην ΕΕ των 28 το 2013, και σε ορισμένα κράτη μέλη του Νότου (δυστυχώς και η Ελλάδα), με ποσοστό πάνω από 50%, η κατάσταση είναι ακραία. Το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι περισσότερο από το διπλάσιο του μέσου όρου, με τις πιθανότητες να βρει μια θέση εργασίας ένα νεαρό άτομο να είναι σχεδόν αδύνατο. Παρά το γεγονός ότι η αντιμετώπιση της ανεργίας είναι κυρίως ευθύνη των κρατών μελών, η ΕΕ θα πρέπει, ωστόσο, να χρησιμοποιεί όλα τα διαθέσιμα μέσα για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, έτσι και πράττει.

Είναι γεγονός πως η Ευρώπη δεν μπορεί να επιτρέψει να χάνονται ολόκληρες γενιές, δηλαδή να υπάρχουν εκατομμύρια άνεργοι νέοι. Οι άνθρωποι αυτοί πρέπει να ενταχθούν στην αγορά εργασίας μέσω της αξιοποίησης μιας σειράς ειδικών πολιτικών, της παροχής οικονομικών κινήτρων, της θέσπισης κοινωνικών προγραμμάτων, της εξασφάλισης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται από τους νέους. Έτσι η ΕΕ καταβάλλει αδιαλείπτως σημαντικές προσπάθειες και συμμετέχει ενεργά στην αντιμετώπιση της εν λόγω πρόκλησης, όπως:

1. Κινητοποίηση χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση του επιπέδου-ρεκόρ της ανεργίας των νέων:

Η ΕΕ στήριξε την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων και την πρωτοβουλία «Εγγυήσεις για τη Νεολαία», οι οποίες έχουν ως στόχο να βοηθήσουν εκατομμύρια νέους να βρουν μια θέση εργασίας. Με προϋπολογισμό ύψους 6 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2014-2020, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) θα παράσχει οικονομική ενίσχυση σε εθνικά μέτρα με τα οποία παρέχεται βοήθεια σε άτομα ηλικίας έως 25 ετών ώστε να βρουν προσφορές για θέσεις εργασίας εντός τεσσάρων μηνών από την αποφοίτησή τους από το σχολείο ή από τη στιγμή που καθίστανται άνεργοι, καθώς και να αποκτήσουν πρόσθετα προσόντα ή να λάβουν περαιτέρω κατάρτιση.

2. Περισσότερη χρηματοδότηση και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου:

Το ΕΚΤ είναι ο βασικός χρηματοδοτικός μηχανισμός σε επίπεδο ΕΕ που στηρίζει κοινωνικά προγράμματα. Συμβάλλει στην αύξηση της προσαρμοστικότητας των ατόμων και βελτιώνει την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας βοηθώντας τους νέους στη μετάβασή τους από την εκπαίδευση στην εργασία. Στηρίζει επίσης την κατάρτιση των ατόμων με λιγότερα προσόντα που αναζητούν εργασία. Η ΕΕ εργάστηκε για μια αναθεώρηση που θα απλουστεύσει τους κανόνες του ΕΚΤ και τον τρόπο λειτουργίας του, με αποτέλεσμα την καλύτερη απορρόφηση των κονδυλίων από τις ομάδες-στόχους. Η ΕΕ τάχθηκε επίσης υπέρ της χορήγησης πολύ μεγαλύτερου μεριδίου από το Ταμείο Συνοχής στο ΕΚΤ για την καταπολέμηση της ανεργίας. Στο πλαίσιο του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, θα χορηγηθεί στο ΕΚΤ το 23,1% των κονδυλίων του Ταμείου Συνοχής αντί του προτεινόμενου 16%. Πρόκειται για μια σημαντική επιτυχία, δεδομένου ότι πολύ μεγάλο ποσοστό των εν λόγω πόρων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για προγράμματα ένταξης των νέων.

3. Βελτίωση των προοπτικών εξεύρεσης εργασίας μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ):

Το ΕΚΤ στηρίζει έργα που απευθύνονται στους νέους και περιλαμβάνουν παροχή εξατομικευμένου επαγγελματικού προσανατολισμού, καθοδήγηση για τη σύνταξη βιογραφικού σημειώματος και απόκτηση δεξιοτήτων όσον αφορά τις συνεντεύξεις. Τα εν λόγω έργα συχνά παρέχουν στήριξη στα άτομα που αναζητούν εργασία τόσο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων εργασίας όσο και κατά τους πρώτες μήνες εργασίας. Άλλος τομέας εστίασης των δραστηριοτήτων του ΕΚΤ είναι η κινητικότητα. Μέσω μιας σειράς έργων παρέχεται στους νέους η δυνατότητα να αποκτήσουν γλωσσικές δεξιότητες και επαγγελματική πείρα στο εξωτερικό, προσόντα που μπορούν να τους βοηθήσουν να μετακινούνται εντός της ΕΕ σε μέρη στα οποία υπάρχει ζήτηση των δεξιοτήτων και των προσόντων τους.

Στο μέλλον, η ΕΕ θα επικεντρώσει τις προσπάθειές της στην ενίσχυση της δυναμικότητας και της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των νέων ευρωπαϊκών κανονισμών για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση. Η ΕΕ θα καταβάλει προσπάθειες για την ανάπτυξη πολιτικών με στόχο την παροχή επαγγελματικής καθοδήγησης σε ανέργους και

τη διευκόλυνση της μετάβασής τους στην αγορά εργασίας εστιάζοντας, σε ειδικές ομάδες και εφαρμόζοντας μια εξατομικευμένη προσέγγιση. Θα συνεχίσει επίσης να εστιάζει στους νέους με αναπηρίες, στις μειονεκτούσες ομάδες, στους μεταπτυχιακούς σπουδαστές, στους νέους ερευνητές και στους νέους επιχειρηματίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

- Αγαπητός Γ., Η Τροχιά της Ελληνικής Οικονομίας τον 21ο Αιώνα, Αθήνα, Εκδόσεις Σμπίλιας Κ. & Π. Α.Ε.Β.Ε, 2001
- Αλεξανδρίδης Μ., Ελληνική Οικονομία, Αθήνα, Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ, 2006
- Λιαργκόβας Π., Σύγχρονα Θέματα της Ελληνικής & Διεθνούς Οικονομίας, Εκδόσεις Σταμούλη, 2010
- Μόσχος Δ., Σύγκλιση και πληθωρισμός, θεωρητικές επισημάνσεις και η εμπειρία της Ελλάδας, Εκδόσεις: Κριτική, 2006
- Παναγιωτόπουλος Ν., Η βία της ανεργίας, Αθήνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2006
- Πατατούκας Κ, - Μπατσινίλας Ε., Σύγχρονη Ανάλυση και Διερεύνηση των Οικονομικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., 2010
- Πελαγίδης Θ. - Μητσόπουλος Μ., Ανάλυση της Ελληνικής Οικονομίας. Η Προσοδοθηρία και οι Μεταρρυθμίσεις, Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ, 2006
- Σακελλαρόπουλος Θ. – Οικονόμου Χ., Εθνικές Προτεραιότητες και Ευρωπαϊκές προκλήσεις στη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης στην Ελλάδα, 1980-2004, Εκδόσεις: Διόνικος, Έτος έκδοσης: 2006, Αθήνα
- Σακελλαρόπουλος Θ. – Μαραβέγιας Ν., Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Ελλάδα. Οικονομία, κοινωνία, πολιτικές, Αθήνα Εκδόσεις Διόνικος, 2006
- Σκουτέλης Γ., Ανεργία Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις: Ρουχώτας Δ. - Forum, 1996

Επίσημα Έγγραφα - Μελέτες

- **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, «Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: τα φαινόμενα απατούν»:**
  - http://bookshop.europa.eu/el/--pbTIBB14002/downloads/TI-BB-14-002-EL-N/TIBB14002ELN_002.pdf?FileName=TIBB14002ELN_002.pdf&SKU=TIBB14002ELN_PDF&CatalogueNumber=TI-BB-14-002-EL-N

- **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, «Πώς να βοηθήσουμε τους νέους να παραμείνουν στην [επαγγελματική] εκπαίδευση και κατάρτιση»:**
  - http://bookshop.europa.eu/el/--pbTIBB13010/downloads/TI-BB-13-010-EL-N/TIBB13010ELN_002.pdf?FileName=TIBB13010ELN_002.pdf&SKU=TIBB13010ELN_PDF&CatalogueNumber=TI-BB-13-010-EL-N
- **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, «Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα»:**
  - http://bookshop.europa.eu/el/--pbTI0114125/downloads/TI-01-14-125-EL-C/TI0114125ELC_002.pdf?FileName=TI0114125ELC_002.pdf&SKU=TI0114125ELC_PDF&CatalogueNumber=TI-01-14-125-EL-C
- **Livanos Ilias, «The Relationship Between Higher Education and Labour Market in Greece: the Weakest Link?»:**
  - http://mpira.ub.uni-muenchen.de/16239/1/MPRA_paper_16239.pdf

Αρθρογραφία:

- Ψυχάρης Σταύρος, «Η ΕΣΕΕ προτείνει μέτρα για ανάπτυξη με ενίσχυση της απασχόλησης», Το Βήμα, <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=627188&wordsinarticle=%ce%91%ce%9d%ce%a4%ce%99%ce%9c%ce%95%ce%a4%ce%a9%ce%a0%ce%99%ce%a3%ce%97%3b%ce%a4%ce%97%ce%a3%3b%ce%91%ce%9d%ce%95%ce%a1%ce%93%ce%99%ce%91%ce%a3>, 2014
- Βασίλης Αγγελικόπουλος, «Είκοσι δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων», Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/24430/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eikosi-drasesis-gia-thn-antimetwpish-ths-anergias-twn-newn>, 2013
- Ελευθερία Μωραϊτάκη, «Η αντιμετώπιση της ανεργίας», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=432104>, 2014
- Βασίλης Αγγελικόπουλος, «Είκοσι δράσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων», Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/24430/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eikosi-drasesis-gia-thn-antimetwpish-ths-anergias-twn-newn>, 2013
- Κώστας Μελάς, «Η ανεργία στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.», Αυγή, <http://www.avgi.gr/article/3915791/i-anergia-stis-ipa-kai-tin-e-e->, 2014

- Κώστας Τρικαλιώτης, «Ανακύκλωση των ανέργων και ζεστό χρήμα στην εργοδοσία», Ριζοσπάστης, <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6383338&textCriteriaClause=%2B%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%A9%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%97+%2B%CE%A4%CE%97%CE%A3+%2B%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3>, 2014
- Πάνος Αμύρας, «X. Σταϊκούρας: Να δράσουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ευρώπη», Ελεύθερος Τύπος, <http://www.e-typos.com/Post.aspx?id=51186&title=%25CE%25A7.%2520%25CE%25A3%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%258A%25CE%25BA%25CE%25BF%25CF%258D%25CF%2581%25CE%25B1%25CF%2582%253A%2520N%25CE%25B1%2520%25CE%25B4%25CF%2581%25CE%25AC%25CF%2583%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5%2520%25CE%25B3%25CE%25B9%25CE%25B1%2520%25CF%2584%25CE%25B7%25CE%25BD%2520%25CE%25B1%25CE%25BD%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CE%25B5%25CF%2584%25CF%258E%25CF%2580%25CE%25B9%25CF%2583%25CE%25B7%2520%25CF%2584%25CE%25B7%25CF%2582%2520%25CE%25B1%25CE%25BD%25CE%25B5%25CF%2581%25CE%25B3%25CE%25AF%25CE%25B1%25CF%2582%2520%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B7%25CE%25BD%2520%25CE%2595%25CF%2585%25CF%2581%25CF%258E%25CF%2580%25CE%25B7>, 2014

Ιστοσελίδες:

- **International Labour Organization (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας):**
  - <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
- **The Library of Economics and Liberty:**
  - <http://www.econlib.org/library/Enc/AustrianSchoolofEconomics.html>
- **Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization):**
  - http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_1.htm
- **Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurostat:**
  - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-02052014-AP/EN/3-02052014-AP-EN.PDF

- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/introduction
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/methodology/main_concepts
- http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_enr15&lang=en
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101
- **Ευρωπαϊκή Επιτροπή:**
  - http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm
- **Telematic Multidisciplinary Assistive Technology Education:**
  - <http://www.fernuni-hagen.de/FTB/telemate/database/isced.htm>
- **Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:**
  - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E045:en:HTML>
  - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E049:en:HTML>